

IUVAS

SEPTINTAS.

TĒVYNĒS
SARGAS.

MĒNESINIS LAIKRAŠTIS

skirtas dvasiskam ir medžiagiskam Lietuvių
tautos sulaikymui par jos apšvietimą.

MĒNŪ 1896 LIEPOS.

TYLŽEJE.

NŪ RĒDYSTĒS.

P. Daillidei. Norēdami mažoje vietoje dūti daug įtalpos skaitytojams, turime naudoties iš smulkiausios spaudos: paskyrėme ją Tamistos straipsniui, nes ir smulkiausios raidės nepabaidys mūsų savęs tų skaitytojų, kuriems anas yra parašytas. Buk Tamista mums sveikas.

P. Bitelei. Sakeis negalys rašyti, o tūtarpu teip mielu Tamistos straipsnelį skaityti, kaip medų laižyti. Prie darbo neraginame, nes pats vardas Bitelės rodo, ant ko ji yra sutverta.

P. Jūzapui Kvedarui. Tamistos straipsnį apturėjome. Ačiu už gerus norus. Sutrumpinę ateinančiuosį sąsiuvsę patalpinsime. Velytumime tikrai, kad Tamista aiškiaus rašytumei.

Jo Mylistai N. N. Profesorui iš Kriokuvos. Tamistos straipsnis, išsiųstas ant paržiurėjimo, par kalčią žingunės prapūlė. Vardo ir antrašo Tamistos neatmename. Brangaus Tamistos straipsnio gana atsigailėti negalime. Teikis, Jo Mylista, mus nuraminti, ar to paties prisiuntimu, ar kito.

Laikraščio krantuvė Tylžėje prie p. Lapino p. Šenkes spaustuvėje ir Klaipėdoje kninginyčioje p. Baršačio (zakraštijono katalikų bažnyčios).

TĖVYNĖS SARGAS.

„Ne katalikyste dėl Tėvynės,
bet patrijotizmas iš Dievo meilės“.

Išeina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis;
prusineis pinigais 2 m. 20 Pf. Į Ameriką su prisiuntimu 1 dol.
Atskyras numeris ant vietos 10 kap.,

Į t a l p a.

<p>I. Kassos pinigams sulaikyti (suėdyti) Rinklys 1 Liepavos Lietuviai skursta, žūsta 7 Pasekmes priesiekių maskoliškoje kalboje 12 Kaip Alsėdiškei rupinas apie valščiaus mokyklą ir kaip kiti valščėi turi rupinties? (Taša) Vaisgantas 17 Lietuvos užtarytojai. Virbalas 21</p>	<p>Kaip atsiliepia gudai apie savo dvasiškiją. Y. 23 Kas girdėtis? Apitalakei, Žvingei, Kretinga, Daujėnai, Kretinga, Petrapylis 24 II. Šis-tas apie žydus. Aglinys. 28 Viskantas (Taša) Laume Le-livaitė 32 Maliava (Užbenga) Dailide 43 Pranešimas 47 Naudingi pamokymai 48</p>
---	--

I.

Kassos pinigams sulaikyti (suėdyti).

Neturtingas mūsų kraštas; pirkliava žydų rankose, o mūsų žmonelei darbininkai džiaugiasi metelius išmitę: ant atenčių laikų turtus sukrauti neateina kitam nė į galvą. Bet ir tarp vargūlių atsiranda tokie, kurie moka sulaikyti ant niekų neišmetlioje ir savo menko uždarbio. Neprageria jie to skatikelio, niekur neaikvoja, bet ir pelno

jie neima iš to: guli tas skatikelis be jokių palukų (procento) ir gerai dar, kad gali jį paslepti nū vagių, nū pražuvymo.

Daug yra ir tokių žmonių, kurie nėra kaip nemoka sulaikyti liekamojo skatiko: nusipirkus, ko reikia, lieka dar pinigų, nu, tai perka, ko nereikia, by-tiktai išaikvoti. Tokie žmonės nesupranta, mat, kaip iš truputelio pinigų galima sukrauti didesnę kruvą ir kaip iš jų pelną traukti. Vieni krauna neišmaningai, kiti aikvoja neprotingai: o visiems sunkus gyvenimas.

Tai ką-gi reikia veikti? Paklausk.

Nevienas eidamas pro pašto butą yra regėjęs prie durų toblitelę su maskolišku parašu: „sbergatelnaja kassa“. (kassa pinigams sučedyti-sulaikyti).

Kas tai par daiktas ta „sučedyjimo kassa“? Ta kassa yra tai vieta, kur galima ant palukų (procentų) padėti pinigus ir porą grivnų teturiant. Tan kassan gali kiekvienas dėti, ar vyrai ar moteris, seni, jauni ir maži vaikai. Priema į tą kassą pradėjus nū **25 kapeikų** lig **1000 rublių**, o palukų moka 3 rubl. 60 kap. t. y. šimtas rublių, kassoje gulėdamas, atneša ant metų 3 rubl. 60 kap., jei įdėsi mažiaus, tai mažiaus ir palukų tegausi; bet ir už 1 rublį įdetą bus užmokėtos palukos. Pateik tiek (3 rubl. 60 kap.) moka nū šimto tiktai lig 1000 rublių. Jei kas nori padėti viršaus 1000 rubl. tai jam bemoka nū šimto po 2 rubl. 40 kap. dėlto tai tukstanciai rublių užaugus reikia pakelti pinigus į viešpatystės banką, nusiperk tam tikrus „popierius“, o sučedyjimo kassoje toliau

krauti po truputėlį. Tūs bankavus popierius galima laikyti toje-pat kassoje (sučedyjimo): jie ten nepražus, o palukos bus užmokėtos kaskartą pagal banko skaitliaus. Pinigai sulaikymo kassoje padėti nėkadros negali pražuti, dėlto kad už tai atsako visos viešpatystės pinigai t. y. kazna arba skarbas. Kaip viso rėdą arba viešpatystės bankūse,*) pinigai nepražusta, teip ir sučedyjimo kassose, nes ta kassa tai rėdo bankų duktė; toks yra tiktai skyrius tarp bankų ir tų kassų, kad į bankus nepriima kapeikomis, o į tas kassas priima (mažaus kaip 25 kap. ir čė nepriim).

Pinigus idėti galima netikt ant savo vardo, bet ir ant kito, kuriam žadi pinigus paskirti. Idėdant pinigus išdūda knygutę, kurioje parašyta: **kas** padeda pinigus, **kada**, **kiek**, **lig kokiām laikui**; tai-gi, jei nori pinigus pavesti kitam žmogui, tai to žmogaus (o ne savo) vardą sakai užrašyti į knygutę ir ją turi nusiųsti tam žmogui. Pati kassa ir nusiųs tam žmogui, jei nori, kad jis nežinotu, kas dūda tūs pinigus. Jei reikalaus, tai d ir dūs tau kassa ir rašteli, kad knygute pristatyta lig vietai. Už tokį parsiantymą kassai reikia užmokėti.

Kadą idėjęs pinigus paimsi knygele, parskaitvk, ar nėra apsirikymų, ar visa teip užrašyta, laip sakyta — o jei nemoki pats skaityti, tai paprašyk tokio, kurs moka. Tą knygutę visados reikia pasiimti einant į kassą su reikalais, o namie laikant daboti, kad be reikalo nenusimetliotu.

Pinigus atsiimti iš tos kassos tas tiktai tegali,

*) gosudarstvennyje banki.

ant kurio vardo knygute užrašyta; o jei norėtumei siųsti kitą žmogų pinigų atimtu, tai reikia jam išdūti nū savęs raštą (pavelyjimą). Toks raštas turi nemažai keblumo, patogiaus yra pačiam atsiimti, nes tada tereikia parodyti knygutę ir pinigai bus atimti. Ir numirus tam, kurs padėjo į kassą, pinigai labi lengvei atimami, daug lengviaus, nekaip iš bankų. Nereikia laukti, lig dar sudas atras tiesą, kas turi pasisaviti nabašniko turta, ir nereikia mokėti į skarbą nėjokių pinigų („pošlinų“). Nuėjęs į kassą parodai knygutę, į kurią nabašnikas liepė įrašyti tavo vardą, ir pinigai jau tavo, be jokio sudo, — ar tu giminė butumei ar svetimas. Jei knygute ne ant tavo vardo užrašyta, tai gana, jei tikt nabašnikas raštu pažymėjo, kad toje knygeleje užrašyti pinigai, jei jis pats neatsiims, tai jam mirus turi būti išdūti tam ir tam. Tokiu būdu galima be jokių painijų išdaliti savo turta, kam tinka.

Toks tai, trumpai sakant, surėdymas kassų pinigams sulaikyti. Kas nori gauti platesnes žinias, te papraso paaiškinymo tos kassos par-dėtinio: ten galima gauti ir aprašymus, bet tikt maskoliškoje kalboje.

Apsvarstyk dabar, kiek tai pelnysi, jei pasinau-dosi tokiu kassos parėdymu.

I. Tavo pinigai gerai laikomi: nė vagis nepavogs, nė ugnis nesudegīs, nė peles nesuės užkištų sienos plyšyje arba sukimštų arūde, nė teip kur nepražus, dėlto kad tavo pinigai kassoje, o pas tavę tiktai knygute, kuri tiktai tam tenaudinga, ant kurio vardo užrašyta, o kitam nėra pelno iš jos. Jei

kas pavogtu tavo knygutę, tai vagys nieko ne-naudos, dėlto kad jam neišdūs pinigų iš kassos, o tiktai tam, kurio vardas užrašytas — Ugnyje ar teip kitar kur jei pražutu knygutę, nieko tu nenustosi, dėlto kad, jei nuėjęs į kassą pasakysi, jog tavo knygutę prapūlo, tadą išdūs tau kitą — **antrą**, — o pirmąją paskaitys už pražuvusią. Paskui jei ir atsiraštų pirmoji, nebeturėtu jokios vertybės.

II. **Išmoksi sulaikyti (sučedyti) uždarbį** ir pelnyti iš pinigų palukas. Nuvežė — dūkime — ukinikas ką-nors pardūtu ant turgaus, pelnė pinigų, nusi-pirko, ko jam reikia — namie reikalų neturi, o dar pinigų lieka, ne daug rodos, bet vis dar rublis-kitas. Išmaningas žmogus nekaišios tų poros rublių po plysius, bet tūjaus nunes į pašto butą, kur toji kassa yra, ir padės ten, sakydamas įrašyti į knygutę ir tą rublį-kitą. Jau tas jo skatikas nenusimetlios ant niekų, negulės veltū be palukų ir nepaklius į piktų žmonių rankas. — Arba. — Darbinikas, samdinsys, gauna algą meneseis ar metais užmokėta. Pas savę laikant išsibarsto neregimai: tai pypkė, tai puskvaterke, tai šis-tai tas, o nunesi į kassą, jau nebepranyks ir užėjus reikalui, turėsi savo skatiką. Nešk ir 25 kap. tiktai ir tai priims. Užrubežiaus visur, o pas mus dideliusę miestusę visi darbinikai ir amat-nikai teip krauna savo pinigus. Dūkime-jaunas bernaitis tarnauja pas ukiniką, neturi jis tėvelių nė turtų ir bijodamas laukia 21 metų, kada reiks eiti į kareivystę be skatiko. „Ką mačys alga — sako jis — paemei ir sutirpo“. Nesutirps, mielasis,

jei pats netirpisi, bet nū gaspadoriaus (ukiniko) paėmęs algą, padėsi į kassą. Jei pradėjęs nū 18 metų — par keturius tiktai metus krausi kas menesį į tą kassą po du rubliu (— ant metų 24 rublius —), tai eidamas į kareivystę turėsi jau 100 rublių ant kelio ir dar palukų truputelį geresniam valgiui nusipirkti.

Arba vėl. — Tėvas norėtu dūti savo dukterei gražią pasogą..... Iš karto kamę paimsi pinigų kruvą, negalima; dėlto tai pradeda jis pamažu. Skaitant nū gimino dienos par 16 metų deda kas nedelį į kassą po vieną (1) rublį (ant metų 52 rubl.): tokiu budu jo duktė sulaukus 16 metų jau turi daugiau kaip 1100 (tukstantį ir šimtą) pasogos. Tėvas nepaėme skolos, o duktė gavo nemažą dalį.

NB. Tokių augštų pasogų ne visoms tereikia: gera, skaisti ir dievobaiminga mergaitė ir be pasogos ras vyrą.

Neturtingos mergaites, kurios ukinikams tar nauja, tegul metinę algą pinigais padeda į kassą, o apdarus prisideria nū gaspadines namie austus, kurie yra daug vertesnei, nekaip pirkatinei mūsų „mandresnių“, tai susikraus gana pasogelės ir nereiks dejūti senatvės sulaukus.

III. Kas turi pinigus tokioje kassoje, tas gali pigesniu budu nusiųsti jūs į kitą vietą. Reikia tiktai pasakyti kassos užveizdėtojui, idant į tą ir tą vietą butu išsiūsta tiek ir tiek padėtų pinigų — ir bus išpildyta. Už tokį parsiantymą tereikia mokėti nū kiekvienos dešimties (10) rubl. po vieną (1) kap.; nū 100 rublių 10 kap. Siun-

čiant 10 rubl. pastu reikia mokėti mažiausei 19 kap. arba 24 (jei savo pečiotes neturi), o kassa nugabena už 1 kap. **Tiktai į tas vietas negalima siųsti tokiu budu,** kur tokių kassų nėra, bet jos dabar jau bemaž' prie visų paštų įtaisytos.

Apsvarstę tą visą meskite negerą budą kaisioti savo pinigus po visus pakraščius, o mokykites imti pelną iš savo vargingai uždirbto skatiko: turi liekamą kapeiką ir dėk į kassą. Kraudamas savo menkus pinigelius nemislyk, kad pasirodysi esąs koku ten „kupėiu“ ar „ponu“, ne, bet busi tiktai protingas žmogus, kuris moka gerai sulaikyti savo uždarbį.

Vienas-kitas gal pasakys — ir aš kraučiau į kassą, bet bijaus, kad kiti žmonės žinos, kiek (aš) turiu pinigų. Nesibijok — nežinos, nes kassos viršinikams yra uždrausta pasakoti, kas ir kiek turi pinigų padėjęs. Jei kuris neužlaikytu slapties, tai sudas aštriai jį baudžia. Ar šėip — ar teip, o tos kassos pinigams sučėdyti (sulaikyti) tai visugeriausi vieta.

Rinklys.

Liepavos Lietuviai skursta, žūsta.

Nenurindamas vienoje vietoje, nusibaldžiau ir į pamarę, į Liepavą (kiti sako Liepoji). Buvo tai gegužės mėn. pradžia. Nedėlioje nuėjau į bažnyčią pasimelsti ir prisiveidėti žmonėms Liepavos katalikams. Bažnyčia iš oro, nors dar neužbaigtas vienas bokštas, teip graži, kad nenoroms pasakai, tai tikrai Dievo namai; vidus dar teblaukia išpūšymo. Bažnyčioje galiniūšę sūlūšę keletas vyrų ir moterų gieda Ražančių lietuviškai, toliaus, žmonės meldžias tylomis, nepadedami giedoti: jų ne par daug dar buvo Suskambino — pradėjo rinkties žmonės ir nemaža bažnyčia pasidarė pilna. Žmonės bemaž' visi apsirėdę

šventdieneis rubais, bet ne visi miesūškai: daug buvo matyti ir žemaitiško milo. Valandai praslinkus pasidarė judėjimas, prasiskyrė takas nū didžiųjų durų — ir pamačiau gražią processiją. Paskui kryžių eina klebonas, apsirėdęs kanauniko ženklais, ir vienas jaunasis kunigas su kamžą, toliaus, po porą mergaitės, kaip anioleliai baltai aprėdytos su vainikeliais ant galvų, o paskui jas gražių bernaičių poros — ilga, ilga eilia, su lyg 100 galėjo buti. Visa ta nekaltų vaikelių eilia sutilpo už krotų prieš didįjį Altorių, kurs buvo išdabintas žaliais žolynais ir medeliais. Suklaupę pasimeldė, o potam prakalbėjo kanaunikas prie Altoriaus stovėdamas lenkiškai ir vokiškai; paskui, atlaikė giedotas Mišias; po Mišių toks pat pamokslelis lenkiškai ir vokiškai. Ilgai nelaukus vaikeliai išsiskirstė. Valandelei praslinkus buvo Summa. Pasimeldęs ir aš traukiau namulio

Bažnyčioje beesant jau pradėjo manę varginti ta mislis — **dėlko tarp visų vaikelių, kurie buvo prie pirmosios Kommunjios, neatsirado lietuvių,*)** tiktai lenkai ir vokečiai, nes jūs prakalbino jų tėvas klebonas lenkiškai ir vokiškai, o lietuviškai nesigirdėjo. Pasistebėtina. Visą laiką tarp Mišių žmonės gieda lietuviškai, kaip ir visos lietuviškosė parapijosė — yra mat lietuvių nemažai, nes kiteip negalėtu užimti bažnyčioje giedojimo; iš veido ir apdarų lygei pat nevienas iš atėjusiųjų pasimelsti reiškia savo lietuvišką gimimą; „Pulkim ant kelių“ prieš Summą gaudžia bemažo visa bažnyčia lietuviškai, bet tarp šimto vaikelių, kurie ėjo prie pirmosios Kommunjios, nebuvo lietuvių. Nesuprastinas daiktas Negali buti visi lietuviai neapsipačiavę, bevaikiai. Ir jie gal gyvena šeimynomis, bet kamę yra lietuvių vaikai. Kur reikia jieškoti tų vaikelių, kur pamatyti Lietuvos žiedelius. Nerandu niekur Liepavos lietuviai skursta, išėję iš savo krašto ant uždarbių, atsižadėjo savo tautos ir savo tėvų kalbos, — jie nebe lietuviai. Jie patįs dar neišmoko nė lenkiškai, nė maskoliškai, bet savo vaikus aštriai jau **lenkūja**, tardami, kad, užmetę jiems lenkystę ir atskyrę nū savųjų, suteiks jiems laimę Klystate,

*) Lietuviais vadinu visus be skyriaus ir Lietuvius-Augstaičius ir Žemaičius.

Broliai Lietuviai. Jūsų vaikeliai nebus padorūs — atsizadėję savo tėvų kalbos, atsizadės paskui ir Jūsų, savo tikrų tėvų. Gal teip atžagariai užauklėtas vaikelis lig laikui ras uždarbį, bet laimės neturės: bus atskirtas nū savo tėvų, tikrųjų lenkų paniekintas, o kitų žmonių nepriimtas. To vaikelio tikėjimas bus menkas, dėlto kad jis gerai nesuprato tikėjimo dalykų, aiškinamų svetimoje kalboje; jo širdis neužsidegs Dievo meilę, dėlto kad jos nežadins motinos širdis pirmaisiais žodeliais Užaugs tas vaikelis, kaip lauko žolelė, visų vėjų skaudžiamas, ir kaip išsizadėjo savo tautos, priverstas mokytojų ir tėvų, teip paskui išsizadės ir šv. tikėjimo. Jei paskui pažins savo apsirikymą, jei susipras esąs lietuvis, tai jau šv. tikėjimą kas žin' ar bemylės . . . Gal dar paniekins jį, teip kaip paniekins tą svetimą, jam užmestą kalbą, kurioje turėjo poterius kalbėti. Kitur jau yra tokie liudni atsitikymai.

Kadą vaikeliumi karščiausiai muša širdis, pirmą kartą einant prie savo Išganytojo, ir tadą niekas nesurėdo patogiai jo jausmų. Eina jis pas savo Jezuselį, bet širdele lig tartum jam sako, kad jis gal už kitus daug menkesnis ir Dievo ir žmonių akyse, jo tėvai gal menkesni, jo kalba pat menkesnė, nes kitus visus prakalbino jų kalboje, bet lietuvaitis negirdi to žodelio. Lietuvaitis ir toje brangiausioje dienoje atskirtas, užmirštas

Liudna pasidarė apsvarstant tą nelaimingą vaikelių leukavymą. Ir švenčiausioje vietoje, kur visi stovi Teisingo Dievo akyvaizdoje, lietuviai ar neranda tiesos, ar gal jos visiškai ir nejieško.

Kas tam kaltas? Ar tėvai, ar gyvenimo reikalai, ar gal mokslavietės, į kurias butinai siunčia vaikelius? Kaip man trumpai apsižvalgius pasirodė, tai reikia kaltinti tėvus, prie jų ir mokytojus, o ant galo, prisideda ir gyvenimo reikalai. Teip mat yra. Daugiau kalbų išmokus, galima rasti lengvesnę dūną; tai-gi ir lenkiškai mokant kalbėti yra geriau, nekaip nemokant.

Bet nelaimė, kad mūsų brolis išmokęs lenkiškai kalbėti, tankiai atsizada savosios ir skaito savę prie lenkų; o antras negeras dalykas, kad jis mokinasi lenkiškos kalbos, **lenkiškai** mokydamasis tikėjimo dalykų: nė kalbos neišmoksta kaip

reikiant, nė katakizmo gerai neišparmano. Tai-gi če jau lenkiška kalba eina priešais šv. tikėjimo reikalams, o visa, kas tiktai mažina tikėjimo įtekmę ant žmogaus, turi būti atmesta — teip tai ir lenkiška kalba turi pasilikti šalyje, jei vaikelis negali jos išmokti kiteip, kaip tiktai pažeminant šv. tikėjimo mokslą.

Tėvai, neapgaudinėkite savęs ir savo vaikelių; budami lietuviais ir lietuviškai kalbėdami tarp savęs, neatsizadėkite tos kalbos eidami į bažnyčią ir toje lietuviškoje kalboje mokykite savo vaikelius mylėti Dievą, mylėti artymą. Toks mokslas giliau įsmegs į vaikelio protą ir širdį. Kalti tie tėvai, ir labai kalti, kurie patįs lietuviškai kalba tarp savęs ir **meldžias**, o vaikelius leidžia mokyti lenkiškus poterius ir katakizmus. Teip auklėjomi vaikai laiko savę par mokytus, mokytesnius už savo tėvus, ir motyna jau nebegali parveizdėti, ar vaikai neužmiršo poterių, ar išmano gerai katalikų mokslą: jie, mat, jau lenkiškai temoka. Ir atsilieka motyna lig višta išperėjusi anties kiaušius, kadą jos ančiukai sulenda į vandenį, o ji vargšė kudekūja ant krašto logiodama. Žmogus tai regėdamas, jūkias iš vištos kvailumo, teip ir iš tavęs, motyna — lietuvė, jūksies žmonės, kadą turėsi vaikus — lenkus.

Teip su tais tėvais, bet ko reikalauti nū tokių tėvų, kurie ir patįs slepiasi po lenkišku skvernu ir savo vaikus nori jūmi apdengti? Ar-gi galima norėti, idant tokie tėvai padoriai išmokytu savo vaikus, jei patįs nemoka dorai elgties? Taigi tie tėvai turi pirmiausei susiprasti, kad daro labai neišmintingai, paniekidami savo tėvų kalbą ir statydami savę ant jūkų kitoms tautoms. Toks žmogus tai atskalunas, ir niekas nepriims jo maloniai, ir tie lenkai, prie kurių prilipti trokšta, tyčiosies iš jo, kad nemoka gerai išstarti lenkiško žodžio . . .

Visi tėvai, ir tvirti lietuviai ir kurie turites lenkiško skverno, siųsdami vaikelius į mokslą — dabokite, kur siunčiate. Į tokią mokslavietę (škala), į kurią nevaikščioja katalikų kunigas, nėra kaip nesiųskite, nors jums dūtu visokius palengvinimus, dėlto kad iš tokių mokslinyčių išeis jūsų vaikai maskoliukais, be jokio tikėjimo, jei nepavirs į kreivatikius.

Į tokias vietas, kur yra pradinis mokslas ir kur vaikš-
doja katalikų kunigas, siųskite savo mažutelius, bet dabo-
kite, idant poteriai ir katakizmai butu mokinami lietuviškai.
Jei nemokina lietuviškai, neleisk į tokią mokslavietę
visiškai arba jei yra daugiau lietuvių, tai reikalaukite nū
tos mokslinỹčios užveždėtojo, idant lietuviams katakizmai
butu lietuviški. Kuršę pradinesę mokslainesę vokiečiai
mokinasi vokiškai, latviei-latviškai, tai-gi lietuviai tesimokina
lietuviškai. Jei nebutu priimtas tas jūsų teisingas reika-
lavymas, o mokslainė butu laikoma par katalikišką, tai
kreipkites prie savo dvasiško tėvo klebono. Jis yra —
teip man pasakėjo ir teip eina garsas — teisingas vyras,
visas tautas vienodai myli ir užtaria, tai-gi jis ir pasirupis
padaryti teisybę: lenkai turės lenkiškus, o lietuviai lietuviš-
kus katakizmus. Liepavos kleboną visi augštai kelia už jo
triusą ir malonią širdį, o vieni tiktai lietuviai nenori
pasinaudoti iš savo Kanauniko gerumo. Prašykite tiktai,
ale prašykite, nes kiteip iš kur žinos klebonas jūsų norus,
iš kur žinos jūsų vaikelių pažeminymą, paniekinant jų
kalbą, o užmetant jiems svetimą. Teip-pat priminkite, kad
ir bažnyčioje jūsų vaikeliai nebutu atskirti nū kitų: jei
kitiems atsiranda žodelis, tai tegul ir lietuviams esti.

Siunčiant į augštesnes mokslaines, į gimnaziją ir t. t.
yra jau didesnis vargas, nes ten š. tikėjimo mokslas turi
buti aiškinamas visiems svetimoje kalboje, maskoliškoje,
tokia, mat, jau nelaimė; bet jei vaikelis gavo gerą pamatą
pradiniame mokslę ir buvo gerai prirūštas prie pirmosios
Kommunijos, tai jau nebepražus. Ir če vienok ši-tą galima
daryti. Bažnyčioje po Mišių, ant kurių susirenka moky-
tiniai, galima po žodelį pratarti — lenkams lenkiškai, o
lietuviams lietuviškai. Sakė man, buk lenkams esąs pa-
mokslelis, bet lietuviai dar negirdėję nē karto lietuviškai.
Če jau rodos tai kapeliono dalykas — jei jis nesirupina,
tai tegul tėvai arba augštųjų kliassų mokytiniai rupinasi ir
reikalauja.

Broliai Lietuviai, rupikites apie savę patįs, nes ne-
turite prietelių, kurie jus užtartu ir neprašant. Budami
tikrais katalikais, neišvirskite iš lietuvių: kokią kalbą davė
Dievas, tokią ir mylėkite ir toje kalboje mokykite savo

vaikelius. Ta mūsų kalba yra Dievo skirta, lygiai kaip ir kitos visos, bet lietuviškoji kalba yra už kitas, kurios dabar mūsų šalyse vartojamos, **seniausią**, tai-gi ir didesnės garbės verta, o mokyti vyrai pripažįsta, kad ji esanti ir **dailiause**. Teip tai lietuviška kalba yra ir seniausia ir gražesne už kitas ir lietuviams kaipo motinos kalba meilesne, bet ar visiems Rodos visi lietuviai turētu tiktai savo kalbą tekalbėti ar namie, ar ant gatvės (ulyčios), ar su vaikeliais, ar su draugais, bet ne visi lietuviai teip elgias. Liepavos lietuviams geriaus (tinka) megsta svetima kalba, įpatingai lenkiška, nors jos gal gerai ir nemoka. Jūkas imtu matant žmonių nesupratymą, jei nebutu liudna regint klystančius brolius. Liepavos lietuviai skursta, žusta Ar-gi nepradės lietuviška saulelė žibėti ir Liepavos nuvargusiems lietuviams? Laukkime, — jog sakoma yra: „Kas bus, kas nebus, o lietuvis (žemaitis) neprązus“.

Bitele.

Pasekmės priesiekų maskoliškoje kalboje.

Einant pro butą „tiesdarių (arba sudžių) susirinkimo“ tankei atsitinka išgirsti žmonių burysę išmetinėjančius vienas kitam balsus: „Kaip tu drįsai ant tiesdarystės (arba sudo) po priesiekos teip baisei melūti? ar tu mislyji, kad priesieka maskoliškoje kalboje prijemta neturi nėjokios vertybės? kad ana nėra tikra priesieka?“

Ne vienam kunigui atėjusiam į tiesdarystės butą liudytojus prisiėkdinti uždūda klausimus: „Kunigeli, ar priesieka yra tikra, jeigu aną kas prijema nesuprantamoje kalboje? ar papildo šventybvagystę tas, kurs, prijėmęs priesieką gudiškoje kalboje, melūja?“

Apginėjei (arba advokatai) išeinant kunigui iš tiesdarystės buto malonei jį užturi sakydami: „Palaukk, kunigė, dar valandelę: tūjaus bus mano byla (arba prova), jei Tamista išeisi, mano priešo liudytojei prisiėkdinti pirmsėdžio ar popo be galo melūs ir aš pragrajisiu.“ Kas, ant galo, nematė ir negirdėjo, kaip tiesdarys (arba sudžia) liudytojų klausinėdamas, užpykęs umai stojas ir nūširdžiai sušunka: „Kunigė, susimildamas įkalbėk liudytojams, kad teip baisei

nemelūtu: negalima rasti tiesos!“ Kad-gi kunigas lietuviškai prakalba ir lietuviškai prisiekdina, liudytojų kalba visai kitokią pasirodo. Tai-gi klausiamo dabar, dėlko teip tankei žmonės neranda tiesdarystesę (arba sudūse) tiesos? ir dėlko patįs tiesdarei tankių-tankiausei ir norėdami negali suprasti, kas kaltas?

Atsakymas trumpas ir aiškus. Priesieka dūdas maskoliškoje kalboje, visos-gi apeigos bažnyčioje yra pildomos žmonių kalboje: krikštas, poterei, katakizmai, pamokslai, spavednes, šliubas (kurs ne kas kitas kaip priesieka — ir ta priesieka visiems žinoma, niėkas jos nelaužo, neniekina) vienu žodžiu, dėl lietuvo nėra dvasiškos apeigos, prie kurios galėtu vartoti ne lietuvišką, bet maskolišką kalbą. Dėlto tai katalikai nepripažįsta priesiekos maskoliškoje kalboje, tū labiausei, jogei tos kalbos jie neapkenčia, par nevalią jiems ana užmesta, jos nesupranta, skaito ją už prakeiktą ir vartoja ją tikt prie keiksmų. Liudytojei, tiesa, prijema priesieką, bet maskoliškoje kalboje, o tokia priesieka jų akysę yra tuščia apeiga, kuri nepadaro nėjokio įspudžio, nėjokios įtekmės ir nepriverčia jų sąžinos prie kalbėjimo tiesos. Tiesdarei par tat negali teisingai nuspręsti, o žmonės neranda tiesos.

Kunigas šalinas nū vartojimo prie priesiekos maskoliškos kalbos, nes gerai žino, jogei liudytojei kreivai pri sieks; gerai teipo-gi jis numano uždūtį maskoliaus, norinčio įvesti savo kalbą ir kitosę vietosę dėl pildymo kitų apeigų, pagaliaus į bažnyčią, kaip Minsko rėdyboje, kamę jau šendieną ne vienoje bažnyčioje sako pamokslus maskoliškai. Pirmesnei tiesdarei reikalavo tiktai prisiekdinti maskoliškoje kalboje, dabar jau reikalauja ir maskoliško pamokslo prieš priesieką. Valdžios įstatymai leidžia mums savaip priesiekos apeigą daryti, nereikalauja nėjokių pamokslų. „Liudytojei ne pravoslaviško tikėjimo prijema priesieką nū savo dvasiškos personos pagal įstatymų ir apeigų savo tikėjimo.“*) Tūtarpu-gi visosę tiesdarystės vietosę katalikai prijema priesieką pagal 713 punkto įstatymų, kurs yra pa-

*) Ustav ugolovnago sudoproizvodstva statja 714.

skirtas dėl pravoslaviškų liudytojų ir kurio turi popas prisilaikyti, o ne kunigas ir liudytojai — katalikai.

Supratus dabar teip bledingas pasekmes vartojimo maskoliškos kalbos prie priesiekų, priguli visiems žmoniams, apginėjams, kunigams nesnausti, bet visokeis budais rupinties, idant liudytojai imtu priesieką gerai suprantamoje kalboje, o ne maskoliškoje, kaip nesenei dar buvo Raseiniūse,**) kamę liudytojus siekdino lietuviškai ir tam tikslui priesiekos laiškelei atspausti buvo lietuviškai. Todėl, kam brangus yra tiesos atradimas, tegul nū tiesdarių ir kunigo reikalauja lietuviškos priesiekos, sakydamas: „Žinau gerai, jogei liudytojai netikia į svarbumą priesiekos nesuprantamoje sau kalboje prijetos, jie melūs ir to melavimo nelaikys už šventybvagišką priesieką, dėlto reikalauju, kad kunigas dūtu priesieką ne maskoliškoje, bet lietuviškoje kalboje, papal šv. Bažnyčios apeigų kaip pasakyta yra viešpatystės įstatymūse. „Tiesdarys paprašys, žinoma, kunigo išaiškinti liudytojams, jogei priesieka ir maskoliškoje kalboje yra svarbi ir tikra.

Kunigas-gi atsakys: jeigu jie patis nenori maskoliškoje kalboje imti priesiekos, tai ir aš negaliu jų prie to priversti, neišpūla man buti priežastimi jų kreivos priesiekos ir paniėkinimo tų šventų apeigų. Jei teip visi iš vieno darbūsimes, neabejotinai atsikratysime maskolišką kalbą prie priesiekų ir tūmi užkirsime kelią daugybei neteisingų nutarimų ir kitoms nelaimingoms pasekmėms. Datyrimas parodė, jogei vieni kunigai be žmonių pagalbos tos voties išgydyti negali; kunigai pildo savo: priešijos nesuprantamai priesiekai ir priešinas lygšiolei; ir nekartą akysę tų pačių liudyjų, kuriems dūda priesieką, gauna atakį nū tiesdarių; žmonės tiktai klausydami to vepsojo ir vepsa.

Už nenorėjimą prieš priesieką sakyti pamokslo maskoliškoje kalboje atkalėjo šv. at. kun. Narbutas 2 metu klioštoriuje; priesieka buvo priežastimi ištremimo kun. Laboko ant 5 metų į Maskoliją; ir šimetą po karunacijos nugabeno iš Kauno į Kretingos klioštorių kun. Pronckuną ant 2 metų teipo-gi už nenorėjimą vartoti prie priesiekos maskoliškos kalbos.

**) Kauno rėdyboje.

Kaip administracija pasinaudoja panašeis atsitikimais dėl kunigų skriaudimo parodo Klingenbergio laiškas prie Vilniaus general-gubernatoriaus, kuriamę melagingai apkaltindamas kun. Pronckuną, prašė ištremti jį į Masloliją. Šis laiškas šep skamba:

„Pirmsėdis lyglaikinio kareiviško sudo miestę Kaunę „general-majoras Glinskis atsiuntė man išrašą iš pratakolo „sudo sesijos 15. d. vasario 1896 m., iš kurio matyti, „jogei paskirtas dėl prisiekdinimo kamendorius Kauno „parakvįjinės bažnyčios kun. Adomas Pronckunas ant „pareikalavimo pirmsėdžio pasakyti liudytojams katalikams „pamokslą apie priesiekos šventumą paaiškino, kad „pamokslas tas pagal jo sąprotavimo prieštarauja svietiš- „kiems ir dvasiškiems įstatymams ir jis laiko tą už „nereikalingą, dėlto be pamokslo dūsiąs liudytojams prie- „sieką. General-majoras Glinskis išaiškino kunigui, jog „sudo reikalavimas paremtas yra ant įstatymų ir antrą kartą „prisakė jam tą reikalavimą išpildyti, tūkart kun. Pronckunas užklausė, kokioje kalboje jis turi sakyti liudyto- „jams pamokslą ir, ant atsakymo pirmsėdžio, jog pamokslas „turi buti sakytas maskoliškoje kalboje, pasakė nepildysias „to reikalavimo. Išrašą iš minėto pratakolo general- „majoras Glinskis nusiuntė Telšių vyskupui, kurs, kaip „matyti iš pridėto kopijoje jo prie manęs atsiliepimo, „pasiremdamas ant dūto jam kun. Pronckuno paaiškinimo „ir ant palyginimo to paaiškinimo su aplinkybėmis „išreikštomis išrašę iš pratakolo, išvydo, jog atsisakymas „kunigo nū reikalaujamo pamokslo stojos iš nesusipratimo. „Vienok, pagal atsiliepimą general-majoro Glinskio kun. „Pronckuno paaiškinimai priežaščių, dėl kurių jis nenorėjo „sakyti liudytojams pamokslo apie šventumą ir vertybę „laukančios jų priesiekos, toje prasmeje, kaip anos išgul- „dytos vyskupo atsiliepimę, nevisai sutinka su tiesą ir „pačiam nenorėjimui pridūda visai kitonišką prasmę. „Pirmsėdis lyglaikinio kareiviško sudo primindamas, kaip „viena dieną pirmiaus kun. Mankauskis teippat nesutiko „sakyti pamokslo aiškindamas, kad jam sunku yra be „prigulinčio pasitaisymo pasakyti pamokslą maskoliškoje „kalboje, patsai paaiškino kun. Pronckunui, jog sudas

„pasikakdina visutrumpiausiu pamokymu ir praspėjimu
 „dūtu kunigo maskoliškoje kalboje pagal mokslą kata-
 „likiško tikėjimo, bet po to visai aiškaus ir suprantamo
 „reikalavimo kun. Pronckunas netiktai nepanorėjo išpil-
 „dyti reikalaujamos apeigos, ale užvedė dar su pirmsėdžiu
 „sūdo visai nereikalingus barnius ir teisinimus ir ant
 „naujo reikalavimo pasakyti pamokslą nors trumpą, bet
 „maskoliškai — aiškei atsakė: „jei maskoliškoje kalboje,
 „tai atsisakau.“

„Išreikalautas nū kun. Pronckuno ir če pridėtas jo
 „teisinimos, sutinkas su vyskupo atsiliepimu, neturi
 „vertės. Atsiremimas jo ant nemokėjimo maskoliškos
 „kalbos yra abejotinu jau vien iš tos priežasties, kad apie
 „tą nemokėjimą maskoliškos kalbos, pagal parodvumą
 „g.-m. Glinskio, prieš sudą nebuvo apreikšta, nekaltant
 „jau apie tą, jog Pronckunas gan ilgai šnekėdamas su
 „pirmsėdžiu kalbėjo maskoliškai dailei ir visai pakaktinai.
 „Atsisakymas kun. Pronckuno ne pirmutinis atsitikimas
 „atkaklaus nenorėjimo katalikiškos dvasiškijos vartoti
 „publiškose vietose viešpatystės kalbos. 1889 metūse
 „buvo visai toks pat atsitikimas su kun. Narbutu, kurs
 „tūmet už tą nusidėjimą tapo uždarytas ant 2 metų
 „kloštoriuje. Neveizdint vienok, ant tų nesenu atsitikimų
 „katalikų kunigai nēkiek neslepias išreikšdami savo prie-
 „šingumą prieš maskolišką dvasią, o kas link kun.
 „Pronckuno, tai jis 1895 m. atstumtas nū mokymo kata-
 „kizmo Kaunę Vardo Imperatoriaus Aleksandro II amat-
 „ninkystės mokslinyčioje už lenkišką dvasią, paikinimą
 „mokintinių, kad nepildytu įvestų mokslinyčioje parėdymų
 „kas link maldų ir už reikalavimą, kad mokintinei ne-
 „skaitytu katalikiškų maldaknigių maskoliškoje kalboje,
 „bet butinai lenkiškoje.

„Viską aprašytą padūdamas Jusų mylistos nusprendimui,
 „man meilu dar pridurti, kad iš atžvilgio aiškaus nenoro
 „kun. Pronckuno pasidūti valdžios parėdymui vartoti
 „maskolišką kalbą urėdystės vietose ir dar išreikšto
 „publiškai ir aštreis žodžiais, aš mislyčiau už išrodytą
 „elgimos ištremti jį iš Kauno rėdybos ant dviejų metų.

„Kauno gubernatorius Klingentery'is“.

Ką gerą gali padaryti valščius.

Kaip Alsėdiškei rupinas apie valščiaus mokyklą ir kaip kiti valščiai turi rupinties?

(Taša.)

Pradžioje šių metų, t. y. 11 dienoje sausio mėnesio Alsėdžių valsčius susirinko, pribuvus ir tarpininkui, ant sueigos (schod) dėl padarymo, kiek ir ant ko reiks išleisti pinigų par ateinančius metus, padaryti teip vadinamą „smietą“. Kaip ir ką ten apsvarstė, tai dalykai visiems žinomi, kiekvienamę valščiujė vienoki: tai pakelia, tai nuleidžia algas tarnams, tai sulygsta apie kitą ką-statymą malkų, triobų taisymą ir tt. Pažymėsiu tiktai tą, kas mums ypatingai rupi — jų rupesčius apie mokyklą. Alsėdžių mokykloje sėdi, ar žinote kas? O-gi Mažeika Jonas, kaip pavardė parodo, tikras lietuvis, bet šendien pravoslavas ėiauriausios veislės, (kaip visados esti su musiškeis — kulvartomis), turįs da ir pačią lietuvaitę, teipo-gi perkrikštą, nes jos tėvai ir šendien da tebėra katalikais. Yra tai žmogus visiškai nevertas įtikėjimo, ir aš stėbiūš, kad išsiranda da keletas ukininkų, drįstančių padūti jo vedimui savo vaikus. Yra tai šnipikas, tykąs, ką kunigai iš sakyklų žmonėms reiškia, valkiojusis pakiemeis ir užleidąs žandarus ant tų, kur patėmys kokią lietuvišką knigėlę (tikra tiesa!). Ar-gi reikia stėbeties, kad valščius jam nelabai tikėjo? Sueigai pasidarius, valsčius pareikalavo peržiurėti, ant ko jis apverčia į mokyklą paskiriamus, sunkei uždirbtus valsčiaus pinigus. Pašauktas į sueigą turėjo parodyti skaitlius už praėjusius metus. Nabagas skaitė, skaitė, už kiek išrašė knigų, (kokių, tai šių kartu Alsėdiškei nesirupeno), bet vis-gi jam pritruko šešių rub.; išsisukė tū, buk likusiūsūs išdavęs ant aptaisymo knigų. Tegu sau ir teip bus, valščius jam šių kartu nieko nesakė; bet nebenorėdams, kad jis ir toliaus vadziotu už nosies ir išleistu paskiriamą, o teip sunkei uždirbomą kapeiką Dievas žino ant ko, arba ir į savo kišenę, pradėjo reikalauti uždėjimo ant mokyklos aprupintojų (popiečitel), arba apžiurnų, apveizdėtojų. Tarpininkas Petrašen užklausė, ar yr toks įstatymas; rašy-

tojas Luščin ant greitosios atrado, kad „na obščestviennyja zdanija smotritietej“ gal pastatyti. Tada valščius išrinko iš savo tarpo tris: 1. Pranciškų Bieliauskį iš sodos Dirmeikių, 2. Antaną Bubeleį iš sodos Žvirblaičių ir 3. Ignacą Žukauskį iš sodos Kirpsčių ir užrasė į nusprendimą (prigovor) vardu „popiečitieli“. Tai du dalyku. Da pasirodė, kad mokytojas imdamas nū valščiaus algą, da-gi naudojas iš jo kasos. Valščius kasmet į mokytojo rankas idūdavo po 100 rubl. dėl šilimos, bet Mažeika nėmislyti nemislyjo statyti malkas: jis kasdavo velėnas, o suvežti anas vis-gi reikdavo valščiuį. Nežinau, ar vaikai stipo, ar ne, bet kad turėjo gerti pašmirdusį kvapą, tai kiekvienas, kurenęs velėnomis, žino. Tai jau tikra žmogžudystė — gadinti trioboje orą ir teį jau par dien kelių dešimtų vaikų pagadinamą. Ant tų pėdų apsiėmė mokyklą par metus apšildyti grynomis malkomis ir suvežti anas savo arkleis vienas už 95 rubl., antras lygei už 90 rublių; jį valščius ir posamdė. Likę tadą pagal pernykštės „smietos“ 10 rubl. Ant ko anūs apverstį? Tai ketvirtas dalykas. Trioboje esantį pradėjo šnekėti, kad butu verta ant kryžiaus į mokyklą, o vienas iš jų, mokas maskoliškai, išklausęs žmonių geidimo, stovėdamas priešakyje, išguldė tarpininkui; tam paklausus, ar visi to nori, pasikelė tikra audra: visi, visi, norime kryžiaus!!

Privedu čė didelės garbės verto mūsų sandarbininko A. Dailidės teisingus, kaip auksas brangius, užtėmijimo vertus žodžius: „Šioksai klausimas, sako jis, tegalėjo kilti tarp apšviestų rinktinių (vybornyje), kokie yra Alsėdiškei rinktinei — visi geriausieji, apšviestieji žmonės, žiedas valstinės inteligencijos. O kitur rinktinius skiria iš bobilių tarpo, tamsunus, girtūklus, bukščius it zuikius, kurie nedrįsta prieštarauti tarpininkui. Alsėdiškei, turėdami koki klausimą, išskiria iš savo tarpo drąsičius, iškalbingesničius, kurie drąsei sustoja visų priešakyje prie-pat stalo. kamę sėdi tarpininkas, drąsei kalba ir atremia užmetinėjimus. O kitur, atsilieps kas su prieštaravimu, tarpininkas suriksta: „kas ten? padūkite aną šen“!... ir prieštaraujas, slėpdamos pro draugų pažasčia, išsmunka laukan“. Tiek.

Tai-gi tarpininkas, išklausęs, ko valsčius reikalauja, šiū kartu atsakė, tamę nieko pikto neregias, kryžių pri-

pažįstas, o kaslink kitų įstatymų, tai nė jis anų žino, nė pagal jų elgias; žinokities gird, jus, ir liepė 10 rubl. įrašyti į „smietą“ „ne priobrietienije kresta v narodnom učilišče“. Metinė „smieta“, kaip žinoma, eina vienoje kopijoje į tarpininko raštynyčią, antroje — gubernatoriaus — užtvirtinimui. Po nėkurio laiko „smieta“ sugrįžo iš Kauno gubernatoriaus užtvirtinta bejokių užsergėjimų ar parspėjimų. Valščius tadą pasiuntė du mokyklos aprupintoju į Plungę medinio kryžiaus užsakytu už 10 rub., ką jie ir padarė. Kryžius dailei padarytas, padorei išveizdąs, Bažnyčioje pašvėstas, 17 d. vasario tūdvieju aprupintoju buvo nuneštas į mokyklą, bet Mažeika iškeikęs anūs nepaprastais žodžiais, (ką gerai rusiškai mokant, nesunku padaryti), pasakė kryžiaus nepriimsias. Tadą valščius 21 d. to-gi vasario sutaisė teip vadinamą „prieprovoditielnaja bumaga“ (yra tai raštas, kokio nors rėdo vardu einas, pranešas, kad kas nors yra siunčiamas) ir su jų vėl pasiuntė jau visus tris aprupintojus į mokyklą; tie nenorėdami vėl klausyti dailių Mažeikos žodžių, pasiėmė du liudininku. Mažeika, išvydęs jų, sukliko nepripažįstas jokių ant savęs viršininkų, kaip tik mokyklų direkciją ir vėl šoko lojoti, bet turėjo atlyžti, apžiurnoms paprašius aną buti šiek-tiek mandagumi, nes jie atėjo ne gūdziamos Mažeikos asabos paregėtu, bet pildydami valščiaus nusprendimą, nes teipo-gi turi ant savęs viršininkus, tarpininką ir gubernatorių, o kad tarp jų nebutu jokių ginčių, tai pasijėmė štai liudininkus; už viską kitą tadą reiks ir rokundą kitionišką turėti. Mažeika da sakęs, vis-gi jų nepripažįstas už aprupintojus, ir kryžiaus be staršinos ir be popieriaus nepriimsias. Ant tų pėdų buvo padūta „raznosnaja“ kniga su popieriumi viduje ir pasiūsta staršinos pavadintu; Mažeika, perskaitęs ir radęs, kad jam reikia tik priimti ir daugiau nieko, tūjaus pasirašė knigoje priėmęs, o kur padėsiąs, tai jau, gird, neaprupintojų rupestis: ar už pečiaus, ar po pieciumi. Tokie nepadorūs ketinimai aprupintojus iš tikro jau įpykino; „perprašome, sako, tai tu nepadarysi su šventais daiktais! jei tu kryžių prijėm-i, tai ir padėk priderančioje vietoje, o į užpečkį blaškyti, kaip tu nori, mes neleisime!“ Atėjo ir staršina, Mažeika šoko ant jo, kam jis siuntęs, o tas vėl romei

teisinas pildymu valščiaus nusprendimo. Kilo ginčai, kur kryžių padėti; Bubelė besibardamas pridėjo kryžių prie sienos; ši, sako jam vieta! Mokytojas-gi suryko: „nu tak bejte!“ Bet čė vienas iš aprupintojų atkreipė jo uvogą, kad du kabančiu istorišku abrozdeliu gali pagadinti, ką Mažeiką ištikro išvydęs liepė vaikams nukabinti; vaikai, esą mokykloje paprastamę skaitliuje. tūjaus nukabino. Aprupintojei, užgirdę mokytojo leidimą, išvydę ir vietą pataisyta, netruko tvirtai prisegti viduryje priešakinės sienos viršuje lango.

Rodos, kad ir galas. Valščius nutarė, tarpininkas neužgynė, gubernatorius patvirtino, aprupintojei mokyklos išpildė visą pagal užvestos eilos ir romei sau parkiutino namon, džiaugdames, kad ir namie bus pakajus, ir vaikai turės ženklą, parodantį jūs katalikais esant. Bet užmiršo nabagai, kad jei nori ką nors Maskolijoje padaryti, tai pagal jos patarlės septinius kartus turi primierūti, o čė visur mieravę, o nieprimieravo prie valščiaus mokyklų įstatymų ir, patįs nežinodamę įkalo tokią vynį į kaktą netiktai mokyklų direkcijei, bet ir gubernatoriui su generalgubernatoriumi ir patiems ministrams: apšvietimo ir vidurinių dalykų. Kilsta jiems klausimas, ka-gi čė bepadaryti? Vietinė Lietuvos administracija įstatė, kad dėl greitesnio sumaskoliavimo ir supravoslavavimo visur, o labiausei mokyklose, nebutu kryžiaus, tiktai pravoslaviškas abrozdas (tur buti bijos kryžiaus, kaip piktos dvasios). Viešpatystės įstatymo, užginančio prisegti kryžių mokykloje nera ir kryžius galėtu sau laimingai pasilikti, bet tadą tūjaus kils kiti valščeį su tū pačiu reikalavimu. Nuplėšti, vėl nepadoru, nes tadą aiškei pasirodytu aštrus jų persekiojimas katalikystės ir už kryžius (šendien jau tas niekam nebėr paslapčia, labiausei po išleidimo įstatymų užginančių statyti kryžius ant kryžiakeles), antra, reikia ir bijoties, nepasidarymo antros tokios istorijos, kaip Kražiūšę, pranešusios visam pasauliui apie pasielgimą maskolių su katalikais. O žemaičiai, reikia jiems pripažinti tiesą, moka ginti, kas jiems brangu; o Alsėdiškei moka ir pagandinti: nedūsime! sako.

Dabar visi rėdo ir mokymo valdininkai bėgioja vienas prie kito, patįs nežinodami, ką ir bepadaryti, o kryžius, lyg iš jų tyčiodamasis, kaip stovėjo, teip tebestovi, o gal

ir stovės. Po kelių dienų prisegimo, atvyko į Alsėdį mokyklų inspektorius Morozov, belankydamas mokyklas; ten radęs nebuvusį pridedką, ėmė teirauties, kaip čė buvo. Pirma pasišaukė pišorių ir pagal maskolių papročio norėjo visupirmu nutrenkti šauksmu ir gandinimu, kad greičiaus išgautu tiesą; bet tam matyt nepatiko, nes apsisukęs išėjo laukan, nenorėdamas dūti jokių parodymų ne savo viršininkui. Paskui pasišaukė staršina. Su tū visiškai kiteip apsėjo: mandagei, švelnei prakalbėjęs, prie stalo pasisūdinęs, ponu vadindamas ir išauktindamas, savo-gi veidą rodydamas nekalčiausiu ir be jokios gudrybės, ištraukinėjo saviškai parodymus, matyt, kad neišpasakytai norėjo nuversti nū mylimo Mažeikos, o visą atsakymą suversti ant pildytojų. Staršina apsveigęs nū tų saldumynų, iš tikro prikaltė teip, kaip buvo klaustas, ir pasirašė. (Toliaus bus.)

Lietuvos užtarytojiai.

Senei jau praskambėjo gegužės manipesto tušti žodžiai: iš didelio griausmo — mažas lietus; iš nekantraus laukymo ir ilgo manipesto — menkutele rasa, kuri nepadarė sudžiovintoje dirvoje nėjokio ženkle. Galėjome spręsti ir pirma, kad apsilvainavymo manipestas neatneš svarbių atmainų mūsų sunkamę gyvenymę, bet pasiklauskime dabar, ar galime mes lietuviai kada-nors sulaukti laimę nū dabartinio Maskolijos surėdymo. — Jei gudų globėjų norus galima numanyti iš jų laikraščių, tai turime pripažinti, kad jie visi turi vieną mislį: „Lietuvą sarusiti“, praryti; vienas jų visų tikslas — Lietuvos išvertymas, tiktai nevisi sutinka ant išvertymo budo: vieni nori už sykio išnaikinti, o kiti — pamaželiu išdildyti. Ir vieniems ir kitiems Lietuva turi tapti maskoliška.

Nikalojui II. ant sosto sėdus pakilo įpatingai po maskoliškus laikraščius klausimas apie Lietuvą ir Lenkiją, arba kaip jie sako: Šiaurvakarinį kraštą ir Pavislį (Priviansliasky Kraj). Vieni užpuldinėja, o kiti — rodos — užtaria ir tautos atskirimą ir katalikų tikėjimą. Vieni, regis, mūsų neprieteliai, o kiti kaip ir prieteliai. Stebuklai....

Ar-gi jau ir lietuviai turi prietelius, užtarytojus ir dar tarp maskolių, savo kankintojų? Teip rodos, bet teip nėra. Kasdieniniame mūsų gyvenime tikrai neturime prietelių: „kaip ir prieteliai“ pešasi po laikraščius su priešais, o tū tarpu nė pusę žodelio neužkabintas mūsų gubernatorius su savo pasekėjais rauna ir laužo kryžius prie kelio pastatytus, veža kalinin kunigus (tūjaus po manipestui, kada iš kalinių išleido vagis ir žmogžudžius, nuvežė Kretingos klioštoriun kunigą Pronckuną), vargina žmones štriopais ir kitais budais. Mūsų ir teisingiausieji prašymai neišklausyti. Prašo žmonės, kūpoms susidėję, idant sugražintu lietuviškas knygas, siuncia tūs prašymus pas carą ir ateina atsakymas, kad priimta prašymus, bet ar bus išpildyta ir kada, tai lyg šiol niekas nežino. Prašo parapijonis paties caro, idant leistu bažnyčią statyti, nes gubernatorius neleidžia, ir jie gauna atsakymą, jos prašymas priimtas, bet kad bažnyčią gali statyti, tai nieko nesako: žmoneles, mat, gali melsties už carą ant lauko stovedami ir saulelei deginant ir lietui lijant.

Žmonės skundžiasi carui, kad gubernatorius kryžius laužo ir laukia teisingo užtarymo, bet apturi atsakymą, kad išverstą kryžių tai pavelyja pastatyti į senąją vietą, ale naujus kryžius statant, tai liepia pasiklausti gubernatoriaus, idant leistu, o jei gubernatoriui patiks neleisti, tai nestatyti..... Tokie tai mūsų prieteliai lyg pat' carui.

O gal tie mūsų užtarytojai po laikraščius, tai tikri prieteliai. Anaipol. Kunigaikščiai Meščerskis (Graždanin) ir Uchtomskis (S. Peterburskija Viedomosti) vadinami mūsų prieteliais aiškiai sako, kad reikia Lietuvą sumaskolėti, tiktai netokiu budu, kaip darė karikas Muravjovas ir kaip dabar daro Orževsky su savo kumpanais. Neslepia tie mūsų „prieteliai“ ir priežasties, dėl kurios nori kitoki būdą pritaikyti: aštrus kankinymas nieko nepadare par 33 metus, o tiktai žmones tesueržino, tai-gi, sako, dabar reikia surusinyimo būdą parmainyti: šiurkstus budas nieko neįveikė — švelnas tegul įveiks; ar šaip — ar teip, o Lietuva turi tapti Maskolijos „neatimama dalis“. Štai kokie mūsų globėjai po laikraščius. Kaip prisižiuri geriaus tiems „prieteliams ir priešams“, tai lyg tartum matai miškę vaikus,

kadą išėmę iš lizdo paukštelį teiraujasi, kokių būdu patogiaus jį užmušti ir iškepti: ar galvelę nusukant, ar akmenimi sutrupinant. Ar šėip, ar teip, o paukšteliai vis viena smertis

Tokius „užtarytojus“ turėdami lietuviai teprisilaiko senobiško sakinio: timeo Danaos et dona ferentes (bijaus Danavų, nors ir dovanas dūtu). Tikrų užtarytojų čė ant žemės lietuviai neturi. Vienas Dievas tėra mūsų užtarytojas, o mūsų tvirtumas, tai vienybė. Iki Lietuva nepaliaus Dievą mylėti, iki užlaikys tarp savės brolišką vienybę, tai nieko (nepadarys) neįveiks mūsų ir baisiausias priešas. Nū svetimų tautų nelaukkime pašalpos — mūsų laimė mūsų rankosė: jei užsitarnausime, turėsime, kitas niekas nedūs, nes Lietuva neturi užtarytojų.

Virbalas.

Kaip atsiliepia gudai apie savo dvasiškiją.

Rimtas maskolių jaunūmenės auklėtojas*) ištarė viešai pasistebėtiną žodį apie kreivatikių dvasiškiją, kurį čė padūdu skaitytojams lietuviškais žodžiais. Teip rašo: „Mūsų dvasiškijos mokinymo budas lyg šio laiko dar negali vadinties ganėtinas (t. y. šiek-tiek geras); įpatingai silpnai yra vedamas doriškas auklėjimas. Daugybė jeibių, tarp tų pirmiausia — melagystė ir girtūklystė — supynė sau tvirtą lizdą mūsų dvasiškosė mokyklosė. Visas vidurinis surėdymas ir pats pavadinymas tų akademijų yra — melas. Didžiausią savo mokitinių dalį jos ant visados atitraukia nū tikro dvasiško pašaukymo, išardo jūšė tikėjimą, įvaiso patraukymą prie niekūmi nesuvaržitos doriškos laisvės, kuri ir apsiereiškia pasistebėtinamę girtūklystės prasiplatinimę. Visa tai, žinoma, reikia pridengti, o iš to ir paeina tas neapsakomas melagystės praplitymas. Galima numanyti, kaip mažai tegauna paspirties savo dvasiškiems gesavymams mokytiniai nū savo mokytojų, kurie niekina dvasišką jupele, kurie dūda pavyzdį — paleistuvystės ir pridengančias jų veidmainystės“.

Jei kiekvienoje pasakoje yra tiesos dalele, tai šitie

*) Račinskis: Rusk. Obozr. 1895. VI. (6).

žodžiai, iš gyvenimo paimti, turi reikšti tiesos nors dalį, jei ne visą tiesą. Rašo tai tikras maskolis — reikia jam tikėti. — Veidmainystė ir girtūklystė dengia Maskolijos dvasiškiją Ir tokie tai „dvasiški tėvai“ turi vesti milijonus doros keliu . . . baisu ir mislyti. Jei pravoslavija arba kreivatikystė lyg šiai dienai nieko neįveikė tarp lietuvių, turėdama pašalpa visos vietos, tai ką ji padarys, jei susimažys palicijos karštumas (ūlumos), ir jei gubernatoriai nebedūs augštesnių vietų už pasirašymą į kreivatikių knygas, kaip jau rašo vienas kitas maskolių laikraštis.

Džiaugkies Lietuva, kad turi geresnius dvasiškus mokytojus — kunigus; deka vok Dievui už tai, turėkies tvirtai šv. katalikų tikėjimo ir garbėje laikyk tūs savo kunigus — tėvus, kurie tau tarnauja, kiek tiktai gali, — o melskies už tūs, kurie nevisai tau atsidavę yra, nes ir tarp katalikų kunigų ne visus galima pavadinti tėvais: yra ir samdinikai, kurie tikt dėl skatiko tarnauja. Y.

Kas girdėties?

Apitalakai. (Kauno rėd.) Dar nėra dviejų metų, kaip sulaikėme sau kamendorių kun. Prancišką Tyškevyčią ir nepajutome, kaip jis mus ištraukė iš žydiškų nasrų. Musų parakvijoje tebuvo, tiesa, tiktai viena karčema, bet ir tos nebėra. Kunigas patsai, paėmęs į savo ranką tą karčemą už 40 rub., žydą išvarė, savo piningais tą rumą papūšė, uždėjo krautuvę ir gaspadą. Visi parapijonis iš to labai džiaugias, kad ir po spavednės gali kur užėiti užkasti arba ką norint nusipirkti, nesiekus Kedainių. Krautuvė, rodos nedidelė, bet joje visą gausi, kas šiam kartui reikalinga: sierinių, žvaikių, gazo, miltų, krūpų, piragų, cukerkų, cukraus, arbatos, giros, šventomis dienomis ir pieno, reikalaujan-tiems-gi turi tabokos ir kitų dalykų. Rasyk, visoje vyskupystėje tiktai viena parakvija Apitalakių gali pasigirti nė vieno žydo neturinti. Prie ukininko, kurs iš savo rumo nenorėjo išvaryti žydo, kunigas tolei kalendavoti neėjo, kolei neužgirdo, jog žydo pas jį nebėra; tiems-gi ukininkams, kurie žydo negalėjo išvaryti, kunigas nepasigailėjo keletos raudonųjų, kad tiktai žydas atsitrauktų. Jei teip

darbūtus visi mūsų kunigelei, kaip kun. Tyškevyčia, tikrai nepajustumime, kaip išnyktu pas mus girtūklavimas, visi pralobtumime ir staigai apsišviestnmime.

Žvingei. (Kauno rėd). Nedidelė mūsų parakvija ir neturtinga kišenią, bet garsinga dvasią. Gūdotinas mūsų klebonas gražiu — gražiausei išpūšė bažnyčią, teip jog apylinkėje tokios nerasi; prie vargonų užvedė giedojimus, suplykaciją, ražančių, karunką ir visas giesmes prisakė bažnyčioje giedoti pagal grynai lietuviškai ištaisytų maldakningių. Par šešias dienas prie sunkaus darbo vargus atėję į bažnyčią galime pasidžiaugti, nusiraminti ir dvasią atgauti. Dabar mūsų vaikai nebeklausinėja: koks tai yra macnas Dievas? asabliu milosniku buti? paliko modlitvų? nes žodžius: tvirtas, mylėtojas, malda, kiekvienas supranta ir griaudžei su kitais gieda.

Ačiu sukrumui mūsų kunigelių, baigeme nū žydų atsikratyti, kurie, kaip visiems žinoma, užsijema prekystę, vagystę, užlaiko karčemas ir degtinę. Žydai jau nebegauna patento ant pardavinėjimo degtinės; liudnu tiktai, kad atsiranda tokie išgamos, kurie nors nedūda žydūi patento ant savo vardo paimti, bet žydo degtinę slepia prie savęs viedrais; ale jiems greičiaus ar veliaus palicija dažinojus nulauž ragus.

Turime vieną katalikišką krautuvenę ir labai iš to džiaugtumimes, kad nuėjus į krautuvenę, nereiktu pardavėjo po laukus jieškoti ir kad jis daugiau laikytu pirkiniu (arba tavoro). Mūsų miestelyje žada uždėti antrą krautuvenę kitas ukininkas Paulius; gerai butu, kad jis pasiskubintu tą savo užmanymą išpildyti, tadą jau visai užbrėžtu kelią žydams, nes visos aplinkybės tamę dalykę jam turės padėti: ukininkas tas yra turtingas, vikrus, gudrus, turės užtektinai visokių pirkiniu ir mes visi, žydus užmetę, turėtumime pas jį pirkti. Atsikratę nū žydų mūsų miestelis paliks tikrai katalikiškas, blaivus ir visa parakvija doresnė. —

Žvingietis.

Kretinga. (Kauno rėd.) Nū pirmos gegužės dienos uždėjo mūsų miestelyje p. Edvardas Empacher'is krautuvenę visokių maitnastės dalyku, kaip antai: miltų, krūpų, arbatos

cukraus, cukerkų, ir apdarui reikalingų daiktų: gelumbės, drobės, perkelio; po vienu stogu užlaiko teipo-gi dėl pakeleivių viešbutį, kuriamę gali parnakvoti ir pasivalgyti gauti.

Kretinga ant pat rubežiaus, miestelis nemažas, gana turi gyventojų, gaivus, labiausei kaip ant atlaidu tukstantėmis žmonės susirenka. Pasistebėtinas daiktas; čė pat už rubežiaus gelžkelis, netolie Klaipėda ir Tilže, kretingiškei galėtu parsigabenti kningelių ir laikraščių kaip dėl savės, teip ir tolesniems gyventojams paskleisti, bet jie matyti par daug yra tinginei, visai tamsūs, kaip miškę užaugę, isitikėję žydu, atsidavę karčėmai ir degtinei, dėl kurios pagaliaus savo arūdus (arba migas) ištuština. Todėl nėra ko stebėties, jogei kretingiškei į katalikišką krautuve nenori užėiti, nors ten gali gauti viską nebrangiaus, kaip pas žydus, bet be riemesčio ir derėjimo ir dar geresnius pirkinius, nes katalikui sąžine nedaleidžia prigauti žmogaus ir pritinka jam pasakyti, jog toks ir toks daiktas tiek ir tiek yra vertas. Sarmata kretingiškiems ir čė: patįs žydai jėma pas p. Empacherį, o jie neina pas jį, kad negali ten derėties ir pasibarti, jei jis brangiaus imtu arba prastesnius dūtu pirkinius, tai jau žydai prie jo nepultu. Tokį teisingą ir dorą žmogų, kaip p. Empacheris, retai kamę rasi; velitumime tikt jam, kad daugiaus pirkinių turėtu ir pristigus jų tūjaus parsitrauktu, nes nekartą atėjus ko pirkti, gauni atsakymą: dabar to nebeturiu. Kretingiškei nors neturi gerų mokintojų, kurie jiems dūtu suprasti pavojingumą žydu, reikalingumą paturėti savūsius, bet vis-gi jiems negalima atleisti, jogei nenori naudoti iš laikraščių, kuriūšę rastu naudingiausius pamokymus. Ir kada-gi jųs prabusite iš to sapno?

Gelžinis.

Daujėnai. (Kauno rėd. Panevežio apskr.) Graži murine bažnytele terp linksmei žaliūjančių liepų stovi ant augšto kalno. Par Sekmines ir ant šv. Roko atlaidu tukstančėi žmonių plusta aplankyti tą stebuklingą vietą Jezaus Nazarėniškio, pavilgyti akis ir kitas žaizdas (arba ronas) su vandenimi iš duburelio pagal šventorių.

Pakalnėje viešpatauja Palkis, žydas, užlaikas ant ukininko Banelio žemės karčėmą ir krautuve. Yra ir kitas

žydas Alkonas turįs apie 100 metų, pernei našlys, šendieną ženotas, gaunas nū Palkio 80 rub. ant metų už tat, kad neuždeda krautuvės, nelaiko degtinės. Užpernei vienas atejunas katalikas uždėjo krautuvelę, norėjo užlaikyti ir alų, bet daugjėnieči jam to neleidė, nes negavo tiek išgerti, kiek nū Palkio. Nekartą daugjėnieči buvo prikalbinėjami, kad nelaikytu žydo, kad patįs, kurs turtingesnis, uždėtu krautuve ir gaspada, bet veltū. Vieną kartą uriadnikas užpykęs ant Palkio ir gavęs nū nekurio ukininko 5 rub. nuvažiavo prie šimtininko (arba starastos) ir pasisekė susstatyti nutarimą (arba prigovorą) ant išvarymo iš sodžiaus žydo. Tas ši pajutęs pūlo prie kiekvieno ukininko su degtinės butelką ir vėl visi pasirašė, kad jiems žydas sodžiuje yra reikalingas. Teip tatai daugjėnieči šelpia žyda, pūšia jo rumą, dūda jam ant savo vardo paimti patentą dėl užlaikymo baltosios ir tūmi netiktai patįs savę kankina ir biauvoja savo gerą vardą, bet ir kitus pritraukia prie nelaimės: daug atėjusių į bažnytelę neužlipa ant kalno. Jie gražiūjas iš puikios karčemeles, kurią savo prakaitu pralobino, o gailias vieno — antro baslio, statynio dėl aptvėrimo ano su stebuklingu vandenimi duburelio, neturi iš ko aptverti kapų, kur dar stovi dvi liepos ir pasviręs be kryževonės kryžius, kur ilsos kaulai jų prosenolių. Pastatė, tiesa, gražią kleboniją, kad vyskupas greičiaus dūtu kunigą, bet ir tai gal iš prikalbėjimo žydo, Palkio, kurs numano, jog atsisėdus ten kunigui, jo pelnas staigai pasidaugins. Daugjėnieči laikraščių neskaity ir nesupranta savo teip prasto elgimos; tiesa, ir laikrašči lygšiolei apie žydus mažai terašė, reikėtu apie tą protingesniems pamislyti.

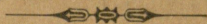
Ežerinis.

Kretinga. (Kauno rėd.) Musų valstinės mokyklos mokintiniems už gražų giedojimą cerkvinių giesmių valščiaus butę laikę karunacijos vyresnybė daleido mokintojui iš valščiaus piningu dūti po rublį. Vaikai ir jų tėvelei džiaugias iš tų dovenų, o aš su liudną širdimi siunčiu Gūdotinai Rėdystei šią žinią. Mat, kaip tas išeina: laikę karunacijos tėvai atsikratė nū priėjimo atskaluniško abrozdo į valščiaus butą ir atsizadėjo tarpininko prižadėtu 57 rublių ant degtinės; vienok, vaikai tų pačių katalikų,

tam tikslui surinkti į valščiaus butą, užgiedojo cerkvines giesmes prieš tą patį abrozda, nū kurio tėvelei daug vargo turėjo kol atsikratė, ir prie tų giesmių teip pasirodė prigudę, jog tėvai aplink stovėdami teip turėjo mislyti: rodos, matome savo vaikus, o girdžiame balsus tikrų burliokelių. Mokintojas darodė savo pardėtiniam, jog jo auklėjami vaikai nebėra ir nebebus teip atskalnysteį priešingi, kaip jų tėvelei. Tiesa, šendieną jie laužo savo Bažnyčios prisakymus, giedodami prieš gudų abrozda, ryto jie melsis prieš jį atskalnistiškai. poryt giedos cerkveje ir teip toliaus. Todėl, kad geriaus pasiklotu jūs iš kelio išvesti ir dovenojo jiems po rublį. Džiaugias tėvai ir motynos, bet jei atmintu, jog jų pačių piningus valdžia dalijo vaikams, kažin ar butu ko džiaugties?

Barė Baublaitė

Petrapylis. Kunigai pernei ištremiti į Gudijos gylumą už visiems ir visur žinomą Kelčių seminarijoje atsitikimą po manipestu visi pagrižo į savo tėvynę ir visai paliko atleisti nū prižiuros palicijos. Priežastimi tokios nelaukomos nū gudų mylistos buvo Šventojo Tėvo raštas prie ciecoriaus Nikalojaus II., prieš jo karunaciją, kuriame Šventasis Tėvas reikalavo, idant 22 ištremitiems kunigams butu suteikta liūsybė. Reikėjo, mat, Gudijei ant karunacijos pasiuntinio Apaštališko Sosto, nenorėjo pykinti Popiežiaus ir jo reikalavimą išklause. Silpnas ant kuno senelis, tolie už kelių rubežių, už kalnų, Vatikano murusę užsidaręs, be kareivių, be ginklų, be svietiškios valdžios — liepia galingai Gudijei privengti savęs. Ir nedyvai, dvasiška galybė turi gauti viršų ant ginklūtos sylos. — *Aukupaitis.*

II.

Šis-tas apie žydus.

Pamatę žmogų, kurs eina kreivodamosi ir mierūdamas platumą nlyčios nū tvoros lyg tvorai, suprantame, jog jis yra gerai kauštelėjęs degtinės. Pavakarelyj' pamačius rukstančius ant sodžiaus iš kaminų dumus, pamislysi, kaip

gaspadinės tų rumų verda vakarienę dėl nusidirbusių par dieną ant lauko darbininkų. Ant kiemo sukliks vaikelis, tūjaus mislyje pamatysi susiraukusi, kaip penkios petnyčios, su ištemptą lupą veidą verkančio vaikelio, kurs šarpei bėgdamas sugriuvo ir didžei užsigavo. Tūšę ir daugybėje kitų atsitikimūse datyrimas padeda mums nuspėti jų priežastį. Teipo-gi iš datyrimo gerai jau suprantame uždūtį maskoliaus, kursai visokeis budais nori išplešti mums sąžinę ir kalbą ir nekaltus prabočių papročius, net patį tikėjimą, todėl lietuviški laikraščiui dėl apsaugojimo nū tos nelaimės savo Brolių apie tą jo norą rašo ir rašo. Bet laikas jau pajausti ir suprasti, jogei netiktai maskolius stengias mus pražudyti, jogei nemažai prisidėda prie mūsų nelaimės ir žydai, norėdami išplešti mums paskutinį skatiką, paskutinį kašni dūnos. Lietuvi šiušę laikūšę galima palyginti į tą su nutrintais pečiais arklį, traukanti sunkų vežimą pritupusių ponų žydu, šerenčių jį maskolių botagais. Žydai kaip žinome, netiki į Jezų Kristų, laukia jie kito Mesijošiaus galingo, gudro, turtingo, kurs išgelbės jūs iš nevalios Edemitų, tai yra krikščionių ir atidūs krikščionius į jų rankas dėl iškankinimo. Dabar žydai gyvena pagal įstatimų Talmudo, kurį parašė rabinas Juda apie 150 metus, tolesnei kiti paplatino jį ir paaiškino, teip jog apie 500 metus buvo visai užbengtas ir pavadintas dar „Gemara“ (tobulystė). Žydai tiki, jog jų Talmudą parašė Maižešius. Rašytojui Talmudo, rabinai, labai buvo inirę atmonijingu keršyjimu dėl Rymionių, kurie jūs išvarė iš savo viešpatystės už visokias nedorybės, priešyjos ir šidinėjos iš mokslo Kristaus, todėl ir ne pasisarmatino tų savo įstatimų, Talmudo, pripildyti visokeis nepanašumais, jūšę daug-daug prieštaravimo ir jūkingų burtų. Pagal mokslą Talmudo žydas be jokio išmetinėjimo sąžinės gali krikščionius skriausti, gali kreivai prisiekti, vienu žodžiu, ką tiktai priveikia, gali krikščioniui daryti, nės krikščionis, sako, tai ne žmogus, netur jokių žmogaus tiesų, todėl gali apsieiti su jūm, kaip su gyvūliu. Žydai bijos sunkaus darbo, užmetė žemdirbystę, nenori nė gyvūlių auginti, visi jie nė aria, nė sėja, nė augina, o vienok vaisius renka ir sutraukia į savo rankas ir dar nėvienas staigėi pralobsta prakaitu mūsų Brolių.

Turgavietės visus miesteliūse pripildytos tinginių ūjančiais žydpalaikeis. Ir koks jų ten uždūtis, jei ne misle, kaip žmogų apgauti, nuskriausti? Žinoma yra, jog akyvesnis tamsesnį lengvei apgaus, o nedorėlis gudresnis lengvei pagadins nekaltą žmogelį. Žydas jau iš prigimimo gobus ant pinigų ir lengvų pelnų, gudrus, vikrus skaitliuje, gešeft'as pas jį visad galvoje, visad rokūja „ein rubel, cvei rubel,“ blaivus; nūmonė ir tikėjimas jo niekur ir nėkados nevaržo, todėl ir nė pajusti-nepajutome, kaip jis visur įlindo; kur tiktai didėsnis ir lengvesnis pelnas, žydas pagrebė į savo nagus; visi tiltai, paramai pas žydus, nerasi dvaro be faktoriaus žydo, sodžiaus be karčemeles su žydu, miestelio bė žydiškos krautuvės; Kaunę pagaliaus ir grabus dėl numirėlių į ligonbutį pristato žydas, nors savūsius be grabų kiša į žemę. Dalykūse gešefto žydas nesirokūja su sažine, todėl ir griėbias visko, kas jį gali pralobinti. Iš ko jie gyvena ir lobsta sunku nuspręsti, suprantame tiktai, jog nevisados doru keliu jie lobsta. Žydai gerai numano, kokį turės jie dėl savės pelną iš žmonių pripratimo prie vodingos degtinės, todėl visi ją užlaiko. Kiti gerimai: vynas, alus, yra silpniesni, mažesnei vodingi, neteip dailei su jais galima prigauti. Tiktai daug jų išgerus vodija sveikatai ir maišo protą, todėl tokių gerimų mažesnei užlaiko; nelabai jie apkenčia ir alų, nū kurio nori atitraukti mūsų žmonėlius; alų nors užlaiko, ale tyčiomis prastą, pagadintą, sėną, supelėjusį . . . Priešingai-gi, degtinė užveria daug-daugesnei alkoholio, kurio vodingumą pripažįsta visi gydytojai, ir nedaug jos išgerus, visados palieka bledingos pasekmes ant kuno ir dušios: silpnina kuną, maišo protą, paverčia žmogų į gyvūlį ir pastato jį žydui ant išjūkimo: „žiurėk, gali pasakyti žydas girtūklį kataliką pamatęs (nelaime! kaip-gi dažnai mato), kaip jis pildo savo tikėjimą, parodykite nors vieną žyda girtą?“ Nėgana to, ponas šinkorius su degtinę atveria kišėnę ukiniko, apgaudinėja, skriaudžia, prie degtinės su ukinikais rokūjas, daro kontraktus, rašo vekselius, su ją ant galo užima visą gerą gaspadoriaus. Degtinė turi savyje tą įpatingumą, gojei kas jos nebijos gerti, tai teip įpranta, kad be jos gan greit nebepanašu girtūkliui apsieiti; kunas

teip parmirksta, jogei girtūklis geriaus nevalgęs bus par dieną, bet išmaus vieną kitą stiklėlį degtinės, o ko daugiau jos geria. to labiaus trokšta jos gerti ir teip be galo.

Todėl matome, kaip ne vienas ukinėkas girtūklis gabena paskutinį sekialį iš arūdo, veda paskutinę karvę iš kutės, o gaspadine, užmiršus apie alkanus vaikelius, neša paskutinę vištą, paskutinę sauja miltų į karčėmą pas žydą ir atidūda už gurkėnį šnapso. Ar verta tadą laikyti sodžiūšę žydą, kurs stojas priežastimis tokių nelaimių? Atsitinka svečias, gaspadorius jau ir siuncia su butelką savo vaiką pas Maušą atnešti baltosios. Vaikas ateina raudonūdamas, iš burnos jo teip ir neša smirdanti degtinė, nes žydas jį pirmesnei pamylėjo, kaip gaspadorius svečią su tomis sutromis, nes patsai keikia žydą gerdamas: pagonis, davė nū galo turi but, bet vėl pagirs žydą, jogei be užmokėsio jo vaikui davė atsigėrti, o žydas: niu, jis man užmokės, kaip užaugš. Teip tatai, žydas mok pratinti, prikalbinėti prie girtūklystės mūsų jaunūmenę. Sunku ir prisiminti, kaip staigai platinas terp mūsų sodiečių netiktai girtūklystė, bei visos kitos nedorybės: vagystė, tinginiavimas, gedinga paleistuvystė . . . o vis par žydą. Žydui teip visi jau įsitikėjo, jog jų niekas nebijos, niekas niekados nesisarmatija: atidengia prieš jūs visas savo silpnybes, paslaptės, užmanymus. Atėjus šventai dienai jaunūmenė plusta prie žydo, buk tai dailei pasibovyti, nes ukinėkai neprijema, kad nepasakytu kas, jog užlaiko vakaruškas. Čė be jokios baimės piktžodžiauja, šaipos, porauja po kertės patamseis, vienu žodžiu, pasijema ir užsideda šetoną sau ant sprando; čė tai, pas žydą, mergaite užmiršta žodžius dainos apie rutą (kuri ženklina brangiausiają jos dorybę): „tai mano turtas, tai mano skarbas, visų dienelių pogulių darbas,“ o jaunikaitis visados pasitaisęs tą jos vainiką sudraskyti, paniekinti, rutą nuskinti dėl suvytinimo. Ateina vakaras, jaunūmenė nors šiek tiek išsiskiria, bet nemažai lieka.

Anų vietą užima garbingesni gaspadorei, kurie teip ir laukia išsizioję privakario, nes dienos laikę reikia išsimiegoti ir bijos, kas žino dėlko, ten eiti? Suvėję du-tris pasistato butelką degtinės ir vėbla šnapsūdami kol nusigeria ir auksinėlių, kruvinu prakaitu par nedėlią uždirbtų, užtenka;

jaunūmenė, tiesa, negeria, nes neturi už ką, bet tiktai žiuri tai akis trindama, tai laižydamos, kaip teliukai, tai murmeldama patylomis ir užvydėdama laimei gerėjų: na, sulauksiu ir aš, kada galėsiu teip gražei pasisedėti pas žydėlį ir meilei pasiutarauti prieš butelėlį, dabar reikia prisžiūrėti; bet atsitinka kada nekada nors paslapčei išmauti baltosios ir užsidegti papierosą, kai pasisenka vieną kitą kiaušinį iš laštos, nematant gaspadinei, nučiupti, arba rankovę, ar kišenę grudų iš arūdo išsemti, ale vis reikia kavoties ir bijoti, bet ne žydo, jis geras, niekam nesakys ir viską prijema . . . Teip tatai žydai skriaudžia ukinikus, skriaudžia šeimyna, skriaudžia ir jaunūmenę.

Kaip ant tyro lauko paklydelis, ištroškęs gerti, braido po smiltį, jieškodamas šaltinio, kol jam vekos užtenka, o pamatęs aną pūla iš paskutines, braukdamas gal jau smertiną prakaitą nū kaktos, ir skubina iš jo atsigerti ir atsigavinti, teip kiekvienas lietuvis, supratęs žydų vodingumą ir turįs krutinėje širdį su žmogaus jausmais, turi prisidėti prie darbavimos apie ištraukimą savo Brolių iš žydiškų nasrų ar tai pluksną, ar žodžiu: rašant atsakančius straipsnius, ar padūdant žinias peiktinas ir girtinas, kurios dūda suprasti ir pajausti žydų jungą. —

Aglinys.

Viskantas.

Paveikslelis iš Žemaičių gyvenimo.

Parašė Laumė Lelivaitė.

II.

(Tąsa)

Viskantas dorus buvo žmogus, aukso turėjo širdį ir nū prigimimo buvo apdovanotas žingeidystę. Visiems jis velyjo gero, nelaimėje kiekvienam padėdavo savo žodžiu ir darbu. Gyveno jis, rodos, ne dėl savęs, bet dėl kitų. Tėvų nustojo dar lopšelyje budamas. Priglobė jį krikštaitėvas, prie kurio našlaitys (sirata) vargingai augo. Nepaskubo Viskantas pramokti vaikščioti, o jau turėjo varinėti po pudimus žąsis. Paskiaus, turėjo prieš šviesą kelti ir karves — avis ganyti. Nū šaltų pavasario vėjų Viskantas kavojos už akmens ar krumų atsisedęs; deginant saulei

vasaros laikę par kaitras prakaitu apsipylęs gainiojo jis giliūjančias karves; rudens laikę nū šalto lietaus našlaitys po medžiu pasislepęs, sušlapęs ir nušalęs krestį dirbo arba šlūtas rišė; par žiemą nū ryto lyg vakaro ėjo apie gyvولیus: pešė šieną, kratinį kratė, arkliams vandenį nešiojo, karves girdė ir šakas kapojo; atėjus pavasariui vėl į laukus su gyvoleis ėjo. Ir teip Viskantas augdamas po augštu dangumi, ant lauko, vienas, nū žmonių atskirtas, patyre sunkų našlaičio likimą. Vienas tikt meilus atminimas jam pasiliko iš tų kudikystės metų, o buvo tai valandos parleistos kartu su Barelę. Mergaitė pusdienyje nešdavo pietus savo tėvui ant lauko darbūjančiam; žinojo apie tą Viskantas ir jai namon grįžtant visados rasdavos ant tako; o kad kartais jie miškūse netyčiomis apsilenkdavo, Viskantas dainūdavo savo išmislytas daineles, o ji atsiliepdavo gegužės balsu kukūdama; susėję džiangdavos ir susisėdę pauksnyje seno išdubusio ažuło jie linksmei kalbėjo, jokavo kaip brolis su seserimi; paskiaus Viskantas atidavęs jai surinktas ūgas ar šlūtą dovanojęs palidėdavo ją lyg vieškelio. —

Globėjas kasdieną vis daugiau nū jo reikalaidamas paržengė teisingumo ribas, dėlto išturėti nebegalėdamas Viskantas pristojų už pusvaikį prie kito ukininko. Naujoje vietoje jam lengviaus buvo; kiekvieną nedėldienį jis turėjo liūšą; pradėjo vaikščioti į bažnyčią; išvydęs ten kitus knįgas skaitant labai nuliudo, kad jis dar lygšiolei nemoka skaityti.

Vieną kartą grįždamas iš bažnyčios įsistebėjo jis labiaus į ažulą, prie kurio liubėdavo su Barbykę suseiti, ir patrauktas neišaiškomą sylą pasisukė iš vieškelio ir nuėjo mielą sau vietą aplankyti. Bareles nebuvo. Nuliudęs, atsisėdęs pailsėti pamislyjo: „kaip man reikia skaityti išmokti;“ tūtarpu atlekė špokas ir įlindo į išdubusį ažulą... Viskantas sau tarė: „ko tu čė dabar įlindai, vaikai jau senei išperėti, palaukk, aš tavę sugausiu ir man nebus teip labai ilgu!“ Ir tūjaus su kepurę uždėjo skylę, o paskui palengvelei įkišo ranką ir ištraukė špoką... Saulė jau leidos žemyn, kadą Viskantą besiskubinantį namon važiuojantįs pro šali ponai prašėkino:

— „Vaikel, pardūk mums tą paukštį? gausi pinigų.“ —

— „Ne, ponė, — atsakė Viskantas — man pinigų nereikia, dūk man elementorį: aš dar nemoku skaityti.“ —

— „Mano mieliausis, elementorio aš neturiu, imk tą sidabrinėlį, tėvas tau nupirks elementorį.“ —

Vakarienę jau bengė valgyti šeimyna, kada Viskantas pagrižo namon su savo turtu. Pinigus jis įgavo pirma kartą savo amžiuje, todėl namon keliaudamas ant kiekvieno žingsnio ir vakarienę valgydamas jautė pinigus turis ir mislyjo, kamę jūs pakavosiąs ir kaip nedėlioje elementorį gausiās.

Kitoje nedėlioje Viskantas veltū parėjo visas žydų krautuves, jieškodamas sau elementorį pirkti. Žydai, tokio tavoro nekūmet neužklausti, stebėjos ir patįs bauginos į jį veizdėdami; vienas elementorio vietoje siulojo taboką, kitas cukerkas; vienas ši, kitas tą, bet jisai atsakė:

— „Jei užginta yra elementorius pardūti, o žmonims pirkti, tai iš kur tie didieji išmoko skaityti ir kodėl nū jų uriadnikai bažnyčioje neatima knigų?“ —

— „Ar imsi taboką, ar ne?“ — pasakė žydas ir pamojo jam su ranką ant durių. —

— „Nū tų žydų niėko gero neišgausi“ — mislyjo sau Viskantas — ir atėjęs prie škaplierniko (pauperio) užklusė:

— „Dėdė, beneturi, pardūk man elementorį?“ —

Škapliernikas, papratęs pardavinėti elementorius moterims ir mergaitems, apžiurėjo Viskantą nū galvos lyg kojų, išklausinėjo iš kokios sodos jis yra, kaip vadinas, dėlko jis pats, o ne tėvas ir ne motyna elementorį perka, malonei ir atsakė:

— „Palaukk, mano vaikeli, paskiaus gausi,“ — ir tūjaus atsisukęs šnipstėlėjo į ausį savo mažai dukterelei, kuri supratusi tėvo žodžius išlindo iš budos ir kažinkur išnyko; po valandelės ji atsirado ir kokį ten suviniotą popierį padavė tėvui, kurs įsikišo jį į antį. Škapliernikas pats išlindo iš budos, apsižvalgė į visas puses ir pamatęs netolie uriadniką atgal įėjo į budą ir liepė Viskantui atsi-traukti į šalį ir palaukti, kol atsitolins uriadnikas. Viskantas ištolo stovėdamas stebėjos, kaip palicijantas parėjo visus škapliernikus, kištelėjo galvą į vieną-kitą budą, paveizdėjo

moterims į rankas, pasiklausė, ką jos šneka ir, pamatęs nepažįstamą kunigą iš klebonijos išvažiuojantį, skubei tai vieno, tai kito klausinėdamas: „ar nežinai iš kur tas kunigas?“ — paskui vežimo nubėgo. Viskantas prisiartinęs prie škaplierniko tarė:

— „Nebėra jau, dėdė, uriadniko, nubėgo paskui vežimo kunigo, duk man dabar elementorį.“ —

— „Šia, kišk į kišenę, kavokies nū uriadnikų, žandarų ir piktų žmonių, ir kad, nedūk Dievė, kas tavę su jumi sugautu, nesakyk kamę gavęs.“

Viskantas mokėdamas pinigus tarė: „Nesakysiu, dėdė, savo amžiuje nesakysiu!“

Délko škapliernikas teip bijos uriadnikų ir žandarų? kasžin ką jam anie padarytu? dėlko jie neleidžia pirkti elementorių? dėlko jie nori, kad nė aš, nė kiti skaityti nemokėtumime? — tokius klausimus sau uždūdamas ir ant jų atsakymų nerasdamas Viskantas namon keliavo.

Kada ir kaip jis išsimokino skaityti niėkas nejuto; matė tiktai jį klausinėjantį tai vieno, tai kito, kaip ši raidė (litara) vadinasi, kaip ta?

Vieną kartą Barbykė besižvalgydama bažnyčioje pamatė Viskantą besimeldžiant iš naujos knygos. Patikus paskiaus jį ant šventoriaus torė:

— „Iš kur gavai tokią gražią knygą? kas ir kūmet tavę išmokino skaityti?“ —

— „Išmokti skaityti sunku tiktai mažam vaikui, nes jis neturi noro, užaugusiam-gi ir norinčiam tai tabai lengvus dalykas; sunkiaus elementorį įgauti, kaip skaityti išmokti: nedėdieneis povisam parėjęs pasimokinau ir dabar jau šiek-tiek paskaitau. Aš mislyju — toliaus kalbėjo Viskantas — ir rašyti pats išmokti, tikt nelaimė man, kad negaliu gauti reikalingos tam knigelės; kolei gavau elementorį ir „Šaltinį“, daug vargo turėjau, nes ne visi škapliernikai tokius dalykus laiko, o kurs turi, tai iš baimės uriadnikų ir žandarų nepažįstamam nenori tikėti ir bijos rodyti.

Senai jau matėmes, — teip tu prapūlei, kas prie jusų girdėtis? Nedėlioje matyti tavęs nemačiau, turi buti bsžnyčioje nebuvai.“ —

— „Blogos pas mus naujinos: darbujames, vargstame šėip-teip, mano matušė labiaus pradeda serginėti, į bažnyčią neb galiu išėiti, ir šėndien paliko beserganti, reikia greičiaus bėgti namon.“ —

— „Tai su Diev', su Diev' jau, kad teip skubiniėsi, turiu ir aš reikalą miėstelyje.“ —

Viskantas parsiskirėš su Barbykė visu pažinstamų ir nepažinstamų pradėjo tylomis klausinėti, ar nežino kas žmogaus, gabenančio iš Prusų kniėgas. Bet čė ne teip buvo lengvu, kaip su elementoriu: visi sakėš nežinantįs, o kiti ir žinoti nenorintįs. Vienas jam meilei įkalbinėjo tūmi neužsijėmti, kitas stačėi sakė: „Ar tu nori veltū dūną kalinyje valgyti, ar tau įkirėjo savo kraštę gyventi, bene užsigėidei pamatyti žemę, kamę pipirai auga ir baltos meškos laikos?!“

Skaudėjo širdis Viskantui matant, kaip žmonės yra įbauginti, kaip negali jie šviesos gauti, kaip tamsybėje turi vargti; širdis jo vis dykėiaus troško to užginto vaisiaus, aiškinos supratimas reikalingumo apšvietos ir didinos neapykanta ant raudonsiulių. Nuvargėš bejieškant kniėgų gabentojų parėjo namon, krito į lovą ir atsiduksėjo: „Ak, mano Dievė, ar-gi aš nerasiu tokio žmogaus! bučiau galėjęs lyg vakaro pasiskaityti, o dabar laukk vėl kitos nedėlios ir vėl jieškok, teiraukis!“ —

Panedėlyje prieš šviesą Viskantas trakūšę arklių jieškodamas sutiko du nepažinstamu vaikinū su pakeis ant nugaros, kurie prie jo prisiartinę tarė:

— „Tegul bus pagarbintas . . .!“ —

— „Ant amžių amžinujū . . .“ —

— „Parodyk mums, tamista, vieškelį, mes norėjome aplinkti miėstelį, o tūtarpu menkoje vietoje migle mus paklaidino.“

— „Vieškelis čė pat, ar matote didįjį ažulą miglėje; eikite stačėi ir atrasite vieškelį, — Kodėl, tamistos, norite aplinkti miėstelį? benebijote raudonsiulių? bene kniėgas iš Prusū tikt nešate?

Tamistos jūkiates: turi buti aš išspėjau; nebijokite — aš senei norėčiau pirkti laikraštį, bet ant nelaimės neturiu pažinties su gabentojeis ir niėkur negaliu gauti.“ —

— „O kokio laikraščio, tamista, giedauji? — užklausė vyresnysis berniukas.

— „Tai ar ne vienas tikt tėra laikraštis? ar yra dar iš kur pasiskirti? aš to nežinojau, — dūkite man bykokį!“ —

— „Kaip-gi, laikraščių daug yra, tikt maž tėra skaitytojų. Jei norėsi, tai nedėlioje povisam ateik pas šv. Pliorijono kryžių Plungėje, ten mes sueisime. — Dabar stiprei užrišti pakei: dūti negalime, maž bėra laiko, — tūjaus saulė prašvis, o liko dar geras galas lyg vietos.“ —

— „Tai su Diev', su Diev' — aš nedėlioje į Plungę nukeliausiu, tikt nepamelūkite! aš jau labai senei trokštu su gabentojeis pažintį turėti, veltas butu mano džiaugsmas jus pažinus.“ —

Nedėlioje povisam Viskantas kūgreičiausei atbėgo į paženklintą vietą ir pradėjo žvalgyties į visas puses. Ubagai pašventoreis ir pakeleis rankas atkišę iš visos gerklės pradėjo kriukti: „Kas nori Panai Marijai tarnaut . . .“ „Pabenga šventos dienos“ ir įvairiausias giesmes. Žmonės parkaitę bureis iš bažnyčios virto ir skirstes į visas šalis miestelio. Berniukai vaikščiojo aplink vežimus, moteris ir mergaites lindo į špitolę ir į davatkų namelius, vyrai pypkas taisydami bureis traukė prie savo prietelių Maušų, Leibių, kur-ne-kur vaikai ant vežimų susisėdę griaužė suri, pusbernei vieni stumdės pazomateis kiti susirinkę ant karčemų gankų suko bankrutkas ir laižydamos į vidų veizdėjo.

Viskantas ilgėdamos vaikščiojo skersai ir išilgai aplink kryžių, bet laukamos asabos kaip nėra, taip nėra, todėl abejoti jau pradėjo, ar pasiseks jam ir šiamę kartę laikraštį gauti.

Bažnyčia ištuštėjo, visas miestelis žmonių prisklydo, kurs-ne-kurs jau apie namus rypinos; jau ir mergaites prisiveizdėjusios į veidrodį (z. kolia) ir moteris užkandos kišenės prisidėjusios ėjo išgaspadų į karčemas buk tėvų ar vyrų jieškotų, bet kišenės sukapotė surio prikimštos rodė, jog jos tikt mislyjo, benepaprašys kas ant alaus, ar ant raudonos degtinės. Vaikiniai į burelius susėję kur-ne-kus ant rinkaus čirškino muzikas ar armonikas, o aplink jų mergaites ir vaikiukai apsistoję, buk muzikos klausyties, vienas kitam

šipsodami, rankas tikt spaudė. Visur krutėjo, visi buvo kūmi nors užsijėmę, visur reiškės linksmumas, Viskantas tikt vienas nusiilgėjęs sedėjo liudnas po šv. Pliorijono kryžiumi ir taisės jau namon eiti; bet toje valandoje kažinkas uždėjęs jam ranką ant peties tykei tarė:

— „Eik paskui manęs, biškį atsilikdamas.“ —

Viskantas tūjaus pažino laukamą žmogų ir atsikėlęs paskui jo nuėjo džiaugdamos, jog tūj, tūj pamatys laikraštį, iš kurio šendien galės pasiskaityti. Ejo jie šarpei vienas paskui antro pro karčemas, kuriose girtūklei jau užė, kaip bitis avilyje; spraudės pro burius jaunūmenės linksmei šnekančios; praėjo murinę špitolę, praėjo kleboniją, bažnyčią, altariją, valščiaus butą; ant galo, įėjo į mažą triobelę, kurioje rado vedėjaus draugą, besirokūjantį su nepažįstamu berniuku.

— „Mes dar nepasižįstame — tarė vedėjas — aš esmi Antanas Balandis, mano draugas Antanas Narnolys, o tamista, kamę gyvenį ir kaip vadiniesi?“ —

Kad Viskantas pasisakė, kamę gyvena ir kaip vadinas, Balandis tarė:

— „Daug šendieną aš turiu darbo, nėra ko gaišti, eikyva į daržinę, — ten laikau viską pakavojęs, tenai ką norėsi, — pasiimsi.“ —

Atsivedęs Viskantą į daržinę Balandis paėjo į kampa, atsiklaupęs pakasė žemes, ir pasirodė kaklas didelio blekinio indo, gylei įleisto į žemę. Balandis nujeme viršelį, gylei lyg peties įkišo ranką ir tarė:

— „Jau ant pat dugno tikt beturiu, šendieną viską išdalisime, reiks greičiaus į Tilžę važiuoti. Na, šia tamistai „Apžvalgą“, „Varpą“, „Ukininką“, „Tėvynės Sargą“, pasiskirk kokį nori.“ —

Viskantas linksmei vartydamas laikraščius tarė:

— „Meldamasis, dūk man visų po vieną, kiek reiks užmokėsiu, — o tą knigelė „Sargas“ ar teipo-gi laikraštis?“ —

— „Kaip-gi, mėnesinis laikraštis ir labai puikus“ — atsakė Balandis.

— „Ar teip? tai dūk man tamista, visų šešių mėnesių po vieną.“ —

Viskantas savo naudą susidėjo į antį ir stebėdamas tarė:

— „Tai jau čė tamistos tos skrynės nė uriadnikai, nė žandarai užūsti negali?“ —

— „Žinoma, čė nelengu atrasti, visi žino, kad aš knižas gabenu, bet niėks nežino, kamę aš laikau; jau kiek kartų mano triobą kratė, kiek kartų išjieškojo pabalkeis, tarpsieneis, užpečkeis ir visu sermegų kišenesę, bet niėkad niėko nerado; ant gryo lauko ir negal kovoti, nes kaimynai pamatę manę tą vietą tankei lankant, tūjaus suprastu ir reiktu jų bijoties, o savo pastogėje nors šimtą kartų aš vaikščiočiau, niėks niėko negali nusprėsti. Šiūse laikuse reikia saugoties netikt uradnikų, bet ir savųjų išgamų, kurie ar iš rustybės, ar už degtinės butelką savo brolius išdūda palicijai. Todėl ir tamista buk atsargus: girtūkliams ir paleistuviams nekūmet nedūk kniželės savo ranką, bet, kad jiems gerą norėtumei padaryti, tylomis pamesk jiems laikraštį ir jo išsižadėk. Teipo-gi neturėk par daug didelės baimės, nes yra daug ir gerų žmonių, labiausei tarp jaunūmenės, kuri mėgsta skaityti ir paslaptį moka užlaikyti. Atmink dar, broleli, jei nenorėsi parskaitytų laikraščių deginti, tai mokėk jūs gerai pakavoti; žinok, kad stalnyčiose, už abrozdu, už veidrodžių, ant lentynų, pabalkeis, lovos kampūse ir, vienu žodžiu, trioboje nėra vietos laikraščiams. Kavok jūs kur kitur, gerai aprinkę vietą. Ant galo, dar turiu pasakyti, idant viską, ką pas manę matei, užlaikytumei didžiausioje paslaptėje; jei pasakysi nors vienam, kamę aš knižas kavojū, nū manęs laikraščių nebe-gausi. Kad aš pardavinėju tūs dalykus, gali pasakyti tikrai reikalaujantiems, nes aš moku saugoties ir moku pakavoti. Dabar eik namon ir nežvalgykes iš baimės, o patikęs uriadniką nevirpėk ištolo, nes tamistos antyje jis laikraščių neužūs. — Su Diev', tegul tamistą sargo „Tėvynės Sargas“!“ —

Diena slinko po dienos, nedėlia po nedėlios, Viskantas ištikimai tarnavo savo ukuninkui, su atidę skaitė laikraščius ir, susėjęs su Balandžiu į gerą pažintį, padėjo jam jūs platinti, prikalbėjo savo pažistamą jaunūmenę prie skaitymo,

atkakli tikt tam buvo jo numylėta Barbykė, su kurią kas nedėlią pasikalbėti suseidavo.

Jū labiaus Viskantas skaitė laikraščius, jū didžiau troško apšvietimo. Nekartą jis sau mislydavo: „pats iš savęs pramokau skaityti ir žmonės sako, buk aš labai gerai skaitau, ar-gi negalėčiau aš pats iš savęs pramokti rašyti, juk turi būti ir tas dalykas nėra teip sunkus, kaip žmonėms rodos“.

Vieną kartą Viskantas graibydamas po skrynę Balandžio ištraukė ketvirtainišką sąsiuvą ir parskaitęs ant jo viršaus ši parašą: „Lengvas budas pačiam iš savęs pramokti rašyti“, su neišpasakytu džiaugsmu sušuko:

— „Štai ko man reikėjo, ko aš senei troškau! dėlko man, Balandžiau, tos knygėlės, iš kurios galima išmokti rašyti, pirmiaus neparodei?“ —

— „Rodžiau ne vienam berniukui, ne vienai mergaitei, bet visi jos baidės: vienas sakė neturįs laiko, ki'am buk mokėjimas rašyti nesąs reikalingas, trečias nors pripažino to mokslo reikalingumą ir girės laiko gana turįs, bet netikėjo, kad kas pats iš savęs išmoktu rašyti, — vienu žodžiu, vienas šaip, kitas teip tūmi kratės“. —

— „Tiesa, kiekviena pradžia yra sunkesnė, bet kad teip didelei butu sunku, tai bemenk visi žmonės nemokėtu rašyti, o kad tai galimas daiktas, rodo ir pati knygėlė, kuri juk ne ant vėjo yra išleista. Laiko užvis man stokoja, bet nedėdieneis povisam galėsiu pasimokinti; apie reikalą mokėjimo rašyti nėra ko abejoti“. —

Todėl Viskantas, nusipirkęs plunksną, jūdily dėl rašymo, popierio ir parsinešęs knygėlę namon, pradėjo ant viršaus raidžių (litarų) braižyti, braižyti ir po kelių nedėlių pasijuto mokas šaip teip rašyti.

Nū to laiko Viskantas vis rečiau bematė savo mylimąją. Barelė užaugo į gražią, skaiščią mergaitę. Viskantas, kada-ne-kada su ją dar suseidamas, nebuvo jau teip drąsus, kaip pirmiaus, nes pagal jo nūmonę ana buvo užvis gražiausia ir dargiausia, o valandas su ją parleistas laikė už linksmiausias savo gyvenime. Ir tęsės tokie jo jausmai iki tam rytui, kada, eidamas į mišką virbų kirsti, teip netikėtai išvydo savo Barbykę glebyje Jūzo.

O kad jis žinotu, jog Barbykė tą priversta padarė, nedovanotu jis Jūzui, kaip laimė jam meili; bet ne, savo akimis jis matė, kad ji Jūzui nepriešinos, kaip iš savo valios ji atsikabinusi bučiavo; todėl šalyu paėjo, savo širdies skausmą gylei užkavojęs.

Atslinkęs į mišką, kuriamę dar turėjo kelius virbinus nukirsti, norėjo tūjaus imties už darbo. Pakelė kirvi, bet ranka jo žemyn nusileido. Pajuto, jog ji apėmė nesuprantamas silpnumas, jog vienu kartu išnyko noras darbūties, jog pagaliaus ant kojų menkai begali stovėti, ir kniupščias krito ant žemės į žalią žolę.

— „Kas man rados? O Viešpatie! kas man rados? Nė aš anai tėvas, nė brolis, kam čė man ji teip didelei rupi?... Et, tikt gailu man jos!... Susideda su vaikais, išves ją iš kelio. Gailu jos, labai gailu!...“ Pirmą kartą atsitiko Viskantui pradėtą darbą pamesti. Saulė jau augštai buvo; jis, ant galo, į savę atėjęs pajuto, jog kažinkas prie jo artinos. Buvo tai senis Motiejus, Plepiu pramintas, dėlto kad pats su savimi balsei kalbėdavo. Ejo jis susikumpenęs nū sunkios šakų naštos, skūsdamos ant sunkaus savo likimo ir ant savo Pranuko, kurs pakiemeis lakšto, o tėvo nežiuri.

Pasigailėjo Viskantas vargšo senelio, pajuto savyje kalčią šios dienos tinginiavimo, pašoko ant kojų ir tarė:

— „Tegul bus pagarbintas!...“ —

— „Ant amžių...“ — atsakė Motiejus.

— „Dūk man, dėdė, savo naštą, aš išvadūsiu Pranuką“, — ir nieko nelaukdamas pajėmė ir sau užsidėjo naštą. Senelis meilei į jį pažvelgęs tarė:

— „Stebėtinas tu esi žmogus, Viskantai! vieną mokini skaityti, kitą rašyti, o kam ir naštą padedi nešti!“ — ir, išvydęs ant jo veido nuliudimą ir neramumą, toliaus tarė:

— „Sakyk, meldamasis, kas tau yra? Tavo veidas visados teip tykus, ramus ir meilus šendieną reiškia didelį skausmą!“ —

— „Et, nėra apie ką kalbėti!“ — atsakė Viskantas ir užėjo už akių Motiejui, norėdamas nū jo savo veidą pakavoti.

— „Našlaitys esmi, neturiu savo pastogės, nėjokio žmogaus, kuriam aš rupėčiau; įkirėjo man teip gyventi: eisiu ir aš į Ameriką!“ —

„Et, niekus kalbi, Viskantai! eiti į svetimą šalį angliu kasti, akmenis skaldyti, po vitrijolijos pabirkas amžių trumpinti — tai nesveiką reikia turėti protą!“ —

Abudu nutilo ir toliaus keliavo užsimislyję. Motiejus pradėjo:

— „Tu moki skaityti, moki rašyti, tau lengviau turi būti suprasti, kaip nelaimingi mūsų žmonės reikalauja vadovo, reikalauja rodos išmintingesniųjų, kaip čė reikalingas yra apšvietimas. Tu myli savo motynos kalbą ir tėvų žemę, nekeliuk į svetimą kraštą, neapleisk tėvynės, nes jos pasilgus suvysi ir nudžiusi ne laikę, kaip kvietka parnešta iš svetimos žemės. Nubodus yra tavo gyvenimas, nori įvairumo, — susipažink su kantrabandiereis, pradėk knigas gabenti iš Prusų, ir naudą didelę galėsi žmonėms atnešti ir įvairių — įvairiausių atsitikimų patirsi!“ —

Viskantui net akis iš džiaugsmo prašvito. To jam tikt ir reikėjo! Tai dėl jo atsakas užsijėmimas! Tūjaus jis pradėjo mąstyti, kaip atstos iš vietos, kokią jam dūs rodą Balandis, kaip pasipažins su kantrabandiereis, kaip jam pirmą naktį pasiklos pareiti par rubežių, ar daug jam pasiklos parnešti knigų, kamę jas kavos, kaip jas platinti klosys ir t. t. Motiejus, kurs pats skaitydavo knigas ir daug apie jų gabenimą girdėjo, turėjo patyrimą apie tūs dalykus, davė jam naudingas rodas ir visokias pasargas.

Išėjo jie, ant galo, iš miško ant vieškelio. Netolie sodos ant kalno stovėjo maža koplytelė, prie kurios burys sodiečių susiklaupęs majavas laikė. Kadą maldų vedėjas gražei pradėjo giedoti: „Sveika Marija, Dievo Gimdytoja!...“ Viskantas pametė naštą, užmiršo Motiejų ir kartu klaupęs ant kelių griaudžei su kitais giedojo. Pabengę giesmę visi išsiskirstė ir Motiejus su savo naštą nuėjo, Viskantas tikt vienas, nulenkęs galvą, veidą su rankomis uždengęs, ilgai dar ilgai prie koplyčios klupojo.... (Toliaus bus.)

Pagal inžinierių Joną Heurich'ą.

Maliava.

Sudėjo Antanas Dailidė.

Užbaiga.

b) **Klėjinė maliava** dera tik tai viduje laikomiems daiktams, negaunantiems drėgmės; orę laikomiems daiktams ji visai nedera. Maliavą sutrina su tyru vandeniu; paskui atskiedžia klejiniu vandeniu, bet nedaugiaus kiek reikia tam kartui. Tepant, maliava turi būti karšta, bet neverdanti. Teip sutaisyta klejinė maliava jei, įkišus pinzelį ir ištraukus, teka nu pinzelio šniureliu, tai žymė, klejū esama užtektinai.

Patpirma reikia andėti gruntą, kad medžio akelės būtų užlipytos. Gruntas sutaisoma šiteip: sutrink su vandeniu kreidos miltų (šlompokreidos) ir atskiesk klejiniu vandeniu, imdamas 3 dalis sutrintos kreidos ir 2 dali klejinio vandens (ant svermės). Tirštumas klejinio grunto turi būti pagal medžio kietumą ir akytumą: jų kietesnis medis, jų skystesnis turi būti gruntas, t. y. jų daugiau reikia dėti klejinio vandens; jų akytesnis ir minkštesnis medis, jų mažiaus reikia dėti klejinio vandens, nės gruntas turi būti tirštesnis. Vis-gi gruntas reikia kad būtų skystesnis už klejinę maliavą. Klėjinės maliavos tirštumas turi būti šitoks: ant 3 dalių gatavos sutrintos maliavos 1 dalis klejinio vandens (ant svermės). Arba, vis tiek: ant 4 svarų kreidos miltų (šlompokreidos) 1 kvarta klejinio vandens; svaresnėms už kreidą maliavoms reikia truputį daugiau klėjinio vandens.

Gruntūti reikia tankiausiai lik 2 kartų, retai užtėnka 1 karto, o dailiam darbui praverčia ir 3 kartai. Beveik visūmet gruntūti reikia baltą maliavą; nu vieno tepimo lik antram maliava turi būti visai išdžiuvusi.

Tepant maliavą, nereikia pardaug kabinti maliavos, kad nelašētu nu pinzelio, o jei nulašētu nevieton, lašą tūjaus pat prašalinti. Tepa šeriniu pinzeliu lygiai ir plonai, neprispausdžiant, bet tiktai galais šeriu. Tepasi maliava retai 1 kartą, tankiausiai 2 kartų, o kartais ir 3 kartus (prie dailaus darbo); po kiekvienam tepimui lik antram reikia skubina, nes karšta klejinė maliava veikia kieti, tankiai pamaišyti, kad maliava negrimstu ant dugnio; maliavoti vėsiamę laikę, ne karštame.

Klejinei maliavai dera:

baltai: bleiveis, cinkveis, šlompokreida (arba plauti kreidos miltai);**geltonai:** ahromgelb, mineralgelb, geltonoji žemė ir okra;**raudonai:** umbra, braunrot ir raudonoji okra;**žaliai:** grīspalas, berggryn, šveinfurtiškė zalioji (šios žaliosios maliavos visos labai nūdingos, todėl daiktams viduje stovintiems geriaus būtų padaryti žaliają maliavą sumaišius mėlyną su geltona);**rudai:** umbra, rudoji okra, rudoji žemė;**mėlynai** (žydrai): berlinerblau, bergblau;**jūdai:** frankfurtiškės sūdjis.

Ira ir kitos varšos. Galima teipo-gi pačiam sutaisyti tinkamas varšas sumaišant vienas su kitomis, kaip pasakyta apie aliejines maliavas. Galima ir gatavas pirkti.

Maliuojant baltai, dėl dailumo ir tvirumo varšos, reikia pridėti truputį mėlynos arba jūros dažyvos, sutrintos įpatinai. — Kad klejinė maliava **spindėtu**, reikia pridėti smulkiai į dulkes sugrasto **talko**. Dėl spindėjimo galima teipo-gi maliava atskiesti **vandeniniu stiklu** — tūkart nebereikia nei klejinio vandens. Pati iš savęs klejinė maliava netur jokio spindėjimo.

§ 4. Kitos nekurios maliavos.

1. Prancijojeje vartojama maliavos **greitai džiuonančios terpentininės**, kurios sutaisoma sekančiu tarpu: vienotiskį terpentina įstirpink ant lengvos ugnies ir su tūmi terpentinu sutrink ant sušildyto akmens maliava, paskui sukrautes į pūdelį, antpilk spiritu ir išmaišyk gerai. Maliava gatava. Vasaros laikę galima ant 6 dalių terpentino pridėti 1 dalį sėmeninio aliejaus; pertat maliava randasi panašesnė į aliejinę maliavą ir didesnę įgyja tverme.

2. Už klejinę maliavą tvermingesnė yra **pieninė maliava**, kuri patiekama šiteip: pajemk 4 svarus nugriebto saldaus pieno, pusę svaro naujai gesyčių kalkių, trečią dalį svaro sėmeninio aliejaus ir 3 svarus šlankreidos; kalkius suminkyk piene į tešla, paskui antpilk alieju ir likusį piene, vien maišydamas, pagaliau subarstyk kreidą. Gerai išmaišius, maliava gatava. Tankiausiai užtenka 2 kartų tepimo. Dėl spindėjimo, 3 svarūsę vandens išplakk baltymus nū 12 kiaušiu, ir aptepek lygiai.

3. **Pienvarškinė maliava** parengiama šiteip: ant saikmės (mieros) 5 dalis naujai gesyčių kalkių sumaišyk su 2 dalim varškės (kitur vadina „vilgytas rugštus pienas“), paskui antpilk tiek saldaus nugriebto pieno, kiek reikia, kad galētu perspausti per drotinį duršlaka. Grunta reikia dūti klejinį, pagaliau pertraukti su tą pienvarškinę maliavą 4,5 lik 6 kartų; išdžiuvusią patrynus vilhoniu škurliu, atsiranda dailus spindėjimas.

4. **Medis ant oro kad neputų ir nekirmgraužotų**, apraukia jį sekančią apdangą, kuri vadinasi **švediški**: į 20 svarų žuvinių taukų (lenkiškai vadinasi tran, rusiškai worwan) įdėk 30 svarų kalafenyos ir istirpink ant lengvos ugnies. Paskui 10 svarų smulkiausių ruginių miltų su 30 svarų šalto vandens suminkyk į tešla; pagaliau 4 svarus cinkinio kumparoso (vokiškai vadinasi cinkvitriol, rusiškai cinkovyj kuparos) istirpink 90 svarūsę karšto vandens ir įdėk tešla, gerai išmaišyk; ant galų galo supilk ir aną istirpintą žuviniusę taukūsę kalafanya; Vis-ka gerai išmaišius, reikia pridėti, dėl varšos, truputis braunroto, umbros, ar kitos kokios žeminės maliavos. Apteptas tą maliavą medis ilgai tveria nepuvęs ir nekirmgraužojes.

5. **Nū idrėgimo** truputį užsilaiko medis, aptepus vienu pakastu.

6. **Nū idrėgimo** užlaiko **smilėiavimas**, arba apibarstymas medžio aštrėmis smiltimis viršun dar šlapios maliavos. Arba teipo-gi galima į pakastą sudėti 3 dalis ant oro gesyčių kalkių, 2 dali medžio pelenų ir 1 dalį smulkių smilčių. Maliavoti reikia du kartu: pirmą skystesnę maliavą, paskui tirštesnę.

7. **Nū įdrėgimo** užlaiko akmeninų anglių pikis, arba derva (smala), ji yra greičiaus džiunanti neg medžio pikis, tvermingesnė ir tampresnė. Tepti reikia karšta. Paskutinį kartą tepant reikia pridėti truputį terpentino, smulkių plytos dulkių arba smulkių aštrių smilčių.

8. **Nū įdrėgimo** užlaiko aptraukimas mediniu pikiu. Pirmiaus reikia medinį pikį išvirinti su plautais kreidos miltais, dėl džiuvimo. Gerai yra pridėjus trečią dalį saku (ant saikmės). Maliavojama 3 kartus: 2 pirmūju kartu apibarstama smiltimis, trečią kartą be smilčių.

9. **Orę laikomiems** daiktams iš medžio, akmens ir k. pigi ir tverminga švediški maliava šitokia: atvirink kibirą, arba viedrą (20 kvartu) upės vandens; beverdam įdėk 12 latų geležinio kumparoso (vokiškai eisenvitriol, rusiškai železnyj kuparos), 18 latų medinio (smalos) smulkiai sutrinto, maišyk lik ištirpstant; paskui tūjaus įpilk pusantro svaro smulkiausių ruginių miltų ir be pertrukio maišydamas įbarstyk 6 svarus kolkotaro dulkių; gerai išmaišęs pagaliaus pridėk 2 kvarti semėnio aliejaus. Vis-ką dar parvirink. Dėl prabos, pasemk truputį, į pilk išukelą; jeigu atšalusį sustings į sviesto tirštumą, tai jau žymė užtenkama virinti. Maliavoti karšta. Šita maliava labai tverminga.

10. **Pakurams** (arba pečiams) maliava. Aliejinė maliava ant pakurų išdega, todėl vieton pakasto jema kopalinį lekerių (copallack); bet gruntūja aliejinę maliavą, kad lekerius jų kibtu. Maliavos dera sekančios: cinkveis, deginti kiaušių skiautai, raudonasis chrom (vokiškai vadinasi Chromroth), žaliasis chrom (vokiškai Chromgrün), žalioji veroniškė žemė, raudonoji ir lelijavoji geležis (rusiškai vadinasi krasnaja i fioletovaja okis železa), deginta okra, geroji dirbtinė ultramrina ir kitos neišdegančios varsos.

11. **Tinkūtų sienų maliavojimas kalkiais iš lauko pusės** (galima ir viduje). Paimk 1 kibirą (viedrą) vandens, ištirpink karštame vandenyje 2 svaru aluno (kitur vadina kosu, lotiniškai kvasecy), supilk į vandenį, pagaliaus įmaišyk kalkių, kaip dėl baltinimo. Dėl varsos, galima pridėti maliavos, neperšimainančios nū kalkių, kaip antai: geltonosios arba raudonosios okros, dirbtinio ultramarino, angliškės mumijos ir k.

§ 5. Apie nūdingas (tručyančias) maliavas.

Maliavos, turinčios savyje šviną (pavyzdžiui, bleiveis), varį (pavyzdžiui, varinis kumparosas, grišpalas), aršenią (nekurios žaliosios maliavos), surmą ir kitus nūdus, yra labai nūdingos (tručyančios); dideliai atsargus turi būti su jomis malorius, kad neapnūdytu savęs ar kitų. Trinant maliavas, reikia jas sušlapinti, kad nedulkėtų; grudant, mozierių reikia uždengti odos skiautele (skuros šmoteliu) su skytele viduryje dėl grustuvo; sijoti tamburę teipojau apdengus; dalykams viduje laikomiems, nereikia dėti maliavos, turinčios savyje varį, aršenią, ar kitas nūdingas dalis, o bleiveisą aptraukti viršun cinkveisu; reikia rupinties, idant maliava kūveikiausiai išdžiutu; lik visiškai neišdžiunant, stancijas vėdinti ir lik tolai negyventi jose.

§ 6. Padargai.

Pinzeliai esti šeriniai, šeškiniai, voveriniai ir k. Pagal lytį, vieni esti apalus, kiti ploni bet platus (arba plokšti), vartojami prie pavidimo į medžio rieves. Tikrūsiaus pinzelius galima išskirti nū tu, į kuriuos esti pri-

maišyta ašutų: įkišus į vandenį, vėl ištraukus ir nukračius, ašutai užsiriečia, o šeriai vėl atsitiesia. Naujus pinzelius reikia pirmiaus išmirkyti par pusę valandos vandenyje; prieš maliavojant, kiekvieną pinzelį reikia išplauti šiltu vandenimi ir nukratyti; tarpusė, nū vieno maliavojimo lik antro, laikyti vandenyje; pabaigus darbą, pinzelius reikia visai išplauti, ir išmirkyti vandenyje; nū kandžių, gerai yra apibarščius kumparu. Šviesiosioms maliavoms, geriaus yra, turint įpatingus pinzelius.

Skustuvas plieninis, lygus — lygiesiems paviršiams kaišti (arba skusti), o kreivas — visokiems gnimsams.

Tam tikra **lopetėlė kytui** tepti.

Šepečiai ašutiniai — dulkėms nubraukti prieš maliavojant.

Šukos — pinzeliui perkišti, maliavojant panašiai į medžio rieves.

Bimšteino luitai ir miltai dėl šlifavimo.

Možierius — grusti maliavoms.

Rėtis drotinis su tamburu — persijoti maliavai.

Mašinėlė — maliavoms trinti, kurią pavedu meistrams. O namų darbui užtenka marmorinio **akmens** su marmoriniu **trintuvu**.

Pūdeliai čiguniniai klejams ir aliejui virti.

Indai — maliavai laikyti. Geležiniai indai nedera klejinei maliavai.

Nekurių maliavų, beicų ir lekerių prekės.

Kiek čenai parodyta, daugiau mokėti nėra verta, bet dar galima truputi pigiaus gauti. (Alf. Th. Busch.)

Berlinerblau I. (mėlyna) svaras 45 kap. — latas 3 skatik.

Berlinerroth I. (raudona) svaras 40 kap. — latas 3 skatik.

Bergblau (mėlyna) svaras 1 r, 15 k. — latas 4 kap.

Bleigrau (pilka) svaras 15 k. — latas 1 skatik.

Braunroth (rudai-rausva) pūdas 1 r. 40 k. — svaras 4 kap. 4 latai už 1 skatiką.

Bleiveis } balta; svaras 13 kap. — 5 latai už 2 kap.
Cmkveis }

Caput mortuum (tamsiai-rudu) — svaras 6 kap.

Katekas (rudasis beicas) svaras 22 k.

Chromgelb I. (geltona) svaras 45 k. latas 3 skatikai, tapati II sorto svaras 40 k. latas 3 skatik. tapati III sorto svaras 20 k. 3 lat. už 2 kap.

Apelcininė varsa — svaras 50 kap. latas — 2 kap.

Chromgrün hell (šviesėi-žalia) svaras 25 k. tapati tamsiai-žalia (dunkel) svar. 30k.

Kromikas (Chromkali) svaras 32 k. — latas 1 k.

Frankjurtiškės sūdis svaras 6 kap.

Žalioji žemė svaras 12 kap.

Grišpalas svaras 50 kap. latas 2 kap.

Kasslerbraun (ruda) svaras 7. kap.

Krapp svaras 32 kap. latas 1 kap.

Kreidos miltai perplauti pūd 32 k. — svaras 1 kap.

Kremnitzerveiss. (balta) svaras 30 k. latas 1 kap.

Klejai I sorto svaras 15 kap.

Mineralweiss (balta) svaras 10 kap.

Mineralšvare (jūda) svaras 6 kap.
 Minija (raudona) svaras 11 kap.
 Okra tamsioji svaras 7 kap.
 Okra šviesioji svaras 8 kap.
 Šveinfurtiškė žalioji svaras 50 kap.
 Silbergrau (pilka) svaras 8 kap.
 Silbergleita svaras 8 kap.
 Terra siena (sijėniške žemė) svaras 14 kap.
 Ultramarin svaras 25 kap.
 Umbra svaras 8 kap.

.Lekeriai:

Copallack 1 sorto svaras 60 kap. taspats II sorto svaras 50 kap. taspats
 III sorto svaras 30 kap.
 Krapplack svaras 40 kap.
 Dammarlack svaras 50 kap.
 Spiritinis rudasis, svaras 50 kap.
 Spiritinis baltasis, svaras 50 kap.
 Spiritinis jūdasis, svaras 70 kap.

Terpentino prancuzišchio svaras 24 kap.
 Terpentino rusišchio svaras 8 kap.
 Spirito 96% butelis 80 kap. (su buteliu vienkart).

Pranešimas.

I Rėdystę „Tėvynės Sargo“ atėjo prospektas apgarsinaš, jog 15 dienoje ateinančio rugpjūčio išeis spaudos „**Žemaičių ir Lietuvių Kalendoris ir Wadowas po Rossijos Ciesoriste**“. Išdūtoju jo yra p. Liavgminas iš Mažeikių Kauno rėdybos. Egzempliorių bus net 50 tukstančių. Kas čė bus do paukštys, sunku šėndien nuspresti. Ponas Liavgminas Rėdystei nepažįstamas. Dvejopas ant prespekto jo pavardės parašas gudiškėmis ir lotyniškėmis raidėmis rodo, jog jis nors gudiškai sutaisė prospektą, bet pats ne gudiškai mislyja. Dalinimas tautos į Žemaičius ir Lietuvius ir keleta klaidžių pačiame kalendoriaus varde liepia minti, jog jis bus surašytas ne tėvynainių, bet pasirodys verstas iš gudų surašytų straipsnių. Matydami pirma paveikslą spaudos daleidimo, negalime jė peikti, bet ir girti baugu, nes gali pasirodyti vilku avies kailyje. Norėtumime tiktai, kad apšviestieji Lietuvei ir knigū gabentojėi, kol daleis į žmonių rankas, pirmiaus jį parskaitytu ir, jei bus bledingas, visai jam kelią užkirstu. Mes iš savo pusės jam užgimus tūjaus apie jo vertumą skaitytojams pranešime. *Rėdystė.*

Naudingi pamokymai.

Gyvūlių gydymai.

Nū kruvino šlapinimos karvių.

1.

Kišti du gyvu karosū į gerkle ir tūjau pilti į gerkle šep sutaisyta skįstima: burokų rasala, gerai prasudyta, pridėti truputį smulkei sumuštu saldžiuju (angielekiniu) pipirų; tą sudėjus gerai sumaišyti ir vartoti.

2.

Keles saujas semenų virinti vandenyje pakol vandū įgaus kleiskumą, į tokio kleiško vandens kvartą įkratyti arbatinuką šaukšiuką į milčiukus sutrintos salėtros, maišyti pakol salėtra ištirps, ir visą supilti į karvės gerkle. Tas gydyklas dūti tris sykius ant dienos; po dviejų dienų tankei liga pareina.

Nū galvijų vidurių išputimo.

Uždėti ant galvijo galvos apinasrių, priišti prie jo vadžias ir gainioti jį apskū savęs; ant nugaros pilti vandenį, o į vidū dūti du šaukštu pasmulkėi sugrastos kreidos ar gesytū kalkių, kvartoje vandens išmaišias: geru daiktu tamę atsitikimę yra dūti ir atskiestą uksusą. Ištyrė agronomas
P. Snarskis.

Atsakas rėdaktorius **F. Saunus Tylžeje**; prie jo siūsti raštus, rankraščius ir pinigus; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas:

Herrn F. Saunus, Tilsit Wasserstr.